

Politizacija obavještajne zajednice Sjedinjenih Američkih Država nakon Hladnog rata

Arlavi, Nicoll

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:987360>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-01**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Diplomski studij politologije: smjer Nacionalna sigurnost

Nicoll Arlavi

Politizacija obavještajne zajednice Sjedinjenih Američkih

Država nakon Hladnog Rata

Diplomski rad

Zagreb, 2024

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Diplomski studij politologije: smjer Nacionalna sigurnost

Politizacija obavještajne zajednice Sjedinjenih Američkih

Država nakon Hladnog Rata

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ružica Jakešević

Studentica: Nicoll Arlavi

Zagreb

Lipanj, 2024.

Izjava o izvornosti

Izjavljujem da sam diplomski rad „Politizacija obavještajne zajednice Sjedinjenih Američkih Država nakon Hladnog Rata“, koji sam predala na ocjenu mentorici izv. prof. dr. sc. Ružici Jakešević, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Nicoll Arlavi

Zahvala

Zahvaljujem mentorici izv. prof. dr. sc. Ružici Jakešević na svojoj pomoći i strpljenu pri izradi ovog rada.

Najveće hvala mojoj sestri Yivonn, mom najvećem hejteru i obožavatelju čije riječi „možeš ti to sekić“ su zaslužne za uspješan dovršetak ove faze mog školovanja.

Veliko hvala i Antunu što je od prve riječi ovog rada pa do zadnje verzije bio glas razuma kada ga je meni nedostajalo.

SADRŽAJ

Nisu pronađeni unosi u tablici sadržaja.

1. UVOD

Nakon završetka Hladnog rata, američka obavještajna zajednica našla se u novoj eri ispunjenoj političkim pritiscima i izazovima. Nekada jasne granice između objektivnog prikupljanja obavještajnih podataka i stranačkih programa postale su sve nejasnije, što je dovelo do zabrinjavajućeg trenda politizacije. Ovaj fenomen se očitovao na razne načine, od administracija koje selektivno tumače ili iskrivljuju obavještajne podatke kako bi odgovarali njihovim narativima do ubacivanja političkih lojalista na ključne pozicije unutar obavještajnih agencija. Incidenti poput kontroverznog napada u Yakli, napada u Benghaziju i fujaska s iranskim oružjem za masovno uništenje bili su oštri podsjetnici na opasnosti politiziranih obavještajnih podataka. Ispitivanjem ovih slučajeva i istraživanjem šire dinamike koja je u igri, ovaj rad ima za cilj osvijetliti važnost očuvanja integriteta obavještajnih procesa. Analizirat će različite oblike politizacije, kako su je različite administracije koristile i dalekosežne posljedice za donošenje odluka o nacionalnoj sigurnosti. Na kraju, ova analiza nastoji pridonijeti kontinuiranom diskursu o očuvanju vitalne uloge nepristranih obavještajnih podataka u demokratskom društvu.

1.1.METODOLOGIJA

Primarni cilj ovog rada je objasniti i analizirati načine na koji se politizacija pojavljuje u obavještajnoj zajednici SAD-a i koliki je utjecaj politizacije na rad obavještajne zajednice. Pitanje na koje ću ponuditi odgovor jest – *u kojoj mjeri i kakvo je bilo djelovanje političke elite na rad američke obavještajne zajednice nakon Hladnog rata?* Uz to glavna hipoteza glasi – *američka politička elita svojim uplitanjem u rad obavještajne zajednice umanjila je njegovu legitimnost i korisnost.*

Hipoteza počiva na tome da postoje brojni primjeri gdje je politička elita stvarala pritisak na obavještajnu zajednicu da stvori podatke koji su u skladu sa stavom elite ili nakon zatražene analize istu nije koristila iz različitih razloga. U ovom radu pojam politizacije odnosi se na situacije kada obavještajni podatci i analize gube svoju točnost i objektivnost kako bi se koristile kao potpora političkoj aktivnosti. S obzirom da nije svaka situacija ista koristit će se definicije odnosno kategorije politizacije u obavještajnoj zajednici koju iznose Treverton u poglavlju *Intelligence Analysis: Between "Politicization" and Irrelevance* i Hastedt u članku *The politics of intelligence and the politicization of intelligence: The American experience.*

Također kroz rad pojam „obavještajna zajednica“ će se odnositi na sve komponente obavještajne zajednice, bilo civilne ili vojne. Specifične agencije će poimence biti spomenute ukoliko su tako navedene u literaturi, a zbog klasificirane naravi područja često nije moguće odrediti koja točno agencija je u pitanju. Zbog iste te klasificirane naravi jedan od problema s kojima se autorica susrela je pronalazak relevantne literature. U više navrata su određeni izvještaji bili klasificirani, a dostupna literatura nije bila zadovoljavajuća. Stoga se rad jednim dijelom oslanja na medijske izvještaje kao potkrepu.

Razlog odabira ove teme su negativne posljedice koje mogu i jesu proizašle iz zlouporabe obavještajne zajednice. Iako je mogla biti analizirana bilo koja država, vrlo mali broj njih ima utjecaj koliki imaju SAD i kompromitiran rad njihove obavještajne zajednice nije detrimentalan samo za njih već i za druge države.

1.2. STRUKTURA RADA

Rad je podijeljen na 5 osnovnih poglavlja. Za samo razumijevanje rada potrebno je dati povijesni kontekst i kako se zajednica razvijala. Razlog tomu je činjenica da se njezina prvotna svrha značajno promijenila od začetka do danas i određeni aspekti koje promatramo u ovom radu, prvenstveno odnos obavještajne zajednice i političke elite, su rezultat tih promjena. Nadalje, bitno je da se zna što obavještajna zajednica podrazumijeva – koje su agencije u pitanju i koje su točno ovlasti zajednice. Kada se definira obavještajna zajednica, treba se razraditi i drugi bitan aspekt ovog rada, a to je pojam politizacije. Da bi uopće mogli dati odgovor na ranije spomenutu hipotezu treba se pojasniti što to politizacija uopće jest. Politizacija je fenomen koji se javlja u brojnim područjima i ima brojne definicije zbog čega ju je potrebno jasno uokviriti.

Sam odnos obavještajne zajednice i političke elite je kompliciran i tajnovit, te se često mora čitati između redaka da bi se došlo do zaključaka. Također, obavještajni aparat SAD-a je iznimno velik te zasigurno postoje različiti stupnjevi odnosa koje mi kao javnost ne vidimo. Stoga će se dio odnosu generalno bazirati na mogućnosti obavještajne zajednice da pridonosi političkom odlučivanju i nadzoru koji politička elita vrši nad zajednicom. Najvidljiviji odnos je onaj predsjednika i obavještajne zajednice jer visoka medijska pokrivenost ovog odnosa omogućuje bolju analizu. Različite administracije su imale različite odnose s obavještajnom zajednicom – od onih gdje je i sam predsjednik nekoć bio dio nje pa sve do onih gdje je predsjednik vrlo javno omalovažavao i kritizirao istu tu zajednicu.

Posljednji dio rada analiza tri visokopolitizirana slučaja – slučaj napada na Yaklu u Libiji 2017. je primjer na kojem se ocjenjuje reakcija republikanske administracije, slučaj napada u Bengaziju 2015. je primjer nošenja demokratske vlasti sa optužbama za politizaciju te primjer Irana i razvoja oružja za masovno uništenje u kojem će se analizirati postupci svih šest relevantnih administracija. Iako je rad trebao analizirati slučajeve koji nisu bili visokoprofilni, zbog ranije spomenutog problema pristupa informacijama to nije bilo moguće.

2. POVIJESNI PREGLED RAZVOJA OBAVJEŠTAJNE ZAJEDNICE SAD-a I NJEZINA STRUKTURA

2.1. STRUKTURA OBAVJEŠTAJNE ZAJEDNICE

Obavještajna zajednica (OZ) Sjedinjenih Američkih Država je, unatoč inherentnoj tajnovitosti, jedna od najupečatljivijih. Određene agencije poput CIA-e i FBI-ja postale su sinonimi za američku OZ iako uz te dvije ona obuhvaća brojne druge agencije. Bitno je znati da je „Obavještajna zajednica Sjedinjenih Američkih Država skup agencija i organizacija izvršne vlasti koje rade zasebno i zajedno kako bi provodile obavještajne aktivnosti potrebne za vođenje vanjskih poslova i zaštitu nacionalne sigurnosti Sjedinjenih Država“ (Office of the Director of National Intelligence [ODNI], 2024a: 1).

OZ Sjedinjenih Američkih Država sastoji se od 18 različitih organizacija koje su zadužene za prikupljanje, analiziranje i distribuciju informacija relevantnih za nacionalnu sigurnost. Ova zajednica obuhvaća vojne i civilne agencije – 2 neovisne agencije su Ured direktora Nacionalne obavještajne službe (ODNI) i Središnja obavještajna agencija (CIA), devet ih je u sklopu Ministarstva obrane¹ i sedam u sklopu drugih ministarstava i agencija²(ODNI, 2024b: 1). Ove agencije djeluju zajedno kako bi osigurale cjelovitu sliku o sigurnosnim prijetnjama i pružile potrebne informacije za donošenje političkih, vojnih i sigurnosnih odluka. No ipak su neke značajnije i imaju veći opseg djelatnosti. Na samom vrhu obavještajne hijerarhije je Ured direktora Nacionalne obavještajne službe, ključna osoba koju imenuje predsjednik uz

¹ Obrambena obavještajna agencija (DIA), Nacionalna sigurnosna agencija (NSA), Nacionalna geoprostorna obavještajna agencija (NGA), Državni ured za izviđanje (NRO) i obavještajni elementi pet službi Ministarstva obrane; kopnene vojske, ratne mornarice, marinaca, zračne snage i svemirske agencije

² Ured za obavještajne i protuobavještajne poslove Ministarstva energetike; Ured za obavještajne analize Ministarstva domovinske sigurnosti i Obavještajna služba Obalne straže SAD-a; Savezni istražni ured Ministarstva pravosuđa i Ured za obavještajnu sigurnost uprave za suzbijanje droge; Ured za obavještajna istraživanja Ureda državnog tajnika; i Ured za obavještajne analize Ministarstva financija

suglasnost Senata, koja služi kao glavni savjetnik predsjedniku, Vijeću za nacionalnu sigurnost i Vijeću za domovinsku sigurnost. Uz savjetodavnu ulogu ODNI koordinira rad ostalih obavještajnih agencija i osigurava njihovu suradnju (ODNI, 2024c: 1).

Uz ODNI važno je spomenuti Središnju obavještajnu agenciju (CIA) koja je glavna obavještajna agencija SAD-a odgovorna za prikupljanje i analizu obavještajnih podataka iz različitih izvora širom svijeta te provođenje tajnih operacija u inozemstvu. Savezni istražni ured (FBI) osim što je glavni savezni istražni ured za provedbu zakona u SAD-u, on također sudjeluje u prikupljanju obavještajnih podataka i suzbijanju unutarnjih prijetnji poput terorizma i špijunaže. Obrambena obavještajna agencija (DIA) je dio Ministarstva obrane koji je odgovoran za prikupljanje, analizu i distribuciju vojnih obavještajnih podataka i procjena. Nacionalna sigurnosna agencija (NSA) je specijalizirana za prikupljanje, analizu i interpretaciju komunikacija, uključujući i kriptografske poruke i elektroničku komunikaciju. I Državni ured za izviđanje (NRO) je odgovoran za razvoj, lansiranje i upravljanje satelitima SAD-a kako bi se osiguralo obavještajno pokrivanje iz svemira (ODNI, 2024b: 1). Naravno i sve nespomenute agencije su važne jer svaka od njih je kao dio slagalice – ne možete imati cijelu sliku ako vam fali jedan dio slagalice. Suradnjom između svih agencija osigurava se protok informacija koje omogućuju stvaranje i održavanje sigurne okoline.

2.2. POVIJESNI RAZVOJ AMERIČKE OBAVJEŠTAJNE ZAJEDNICE

Rat za neovisnost istakao je ključnu ulogu obavještajnih podataka u borbi za opstanak tek nastale nacije. Kontinentalni kongres prepoznajući vrijednost stranih obavještajnih podataka, 1755. godine uspostavio je Odbor za tajnu korespondenciju. Do tada su se SAD uglavnom oslanjale na otvorene izvore informacija poput novina, putujućih trgovaca, diplomata i drugih stranih posjetitelja za prikupljanje obavještajnih podataka. Kongres i sam George Washington su „direktno nadgledali prikupljanje informacija i bili su primarni analitičari“ (Tidd, 2008: 6). U međuratnom razdoblju Washington je učvrstio poziciju obavještajne službe pod kontrolom predsjednika time što je isključio Kongres iz rasprave na što točno se troše novci dodijeljeni obavještajnoj službi. Nakon završetka Rata za neovisnost interes za obavještajnu djelatnost je opao sve do Građanskog rata, koji je ponovno naglasio njihovu važnost. I Unija i Konfederacija formirale su posebne obavještajne urede. Ured za vojnu obavještajnu službu Unije, osnovan 1863. godine, predstavljao je prvu profesionalnu obavještajnu organizaciju. Kraj rata doveo je do raspuštanja ureda, no njega je brzo zamijenila Tajna služba. Do 1880-ih, obavještajne

aktivnosti bile su usmjerene na podršku vojnim operacijama, pa su 1882. osnovane prve stalne obavještajne organizacije: Ured za pomorsku obavještajnu službu i Vojna obavještajna divizija (Rudman i Brown, 1966: 153-155; Tidd, 2008: 5-9).

OZ Sjedinjenih Američkih Država u 20. stoljeću doživjela je značajne promjene i razvoj, od *ad hoc* aktivnosti i decentraliziranih napora u ranijim desetljećima do uspostave složenog sustava obavještajnih agencija i koordiniranog prikupljanja obavještajnih podataka. Prvi svjetski rat označio je početak organiziranih obavještajnih aktivnosti, no prava prekretnica je bio Drugi svjetski rat. Nakon napada na Pearl Harbor koji je otkrio ozbiljne slabosti, SAD su brzo razvile svoje vojne obavještajne kapacitete. 1947. Harry Truman donosi Zakon o nacionalnoj sigurnosti „koji pomaže stvaranju strukture američke OZ i njezinom upravljanju“ (Tidd, 2008: 12). Vojska je razvila specijalizirane jedinice poput Korpusa protuobavještajnih službi i programa Navajo Code Talkers, koji su kodirali komunikaciju na jeziku Navajo. Interpretacija signala, fotografija, zračno izviđanje, misije s tajnim agentima i slični pothvati osigurali su SAD-u ključne strateške i taktičke informacije (Rudman i Brown, 1966: 155-156; Tidd, 2008: 10-13).

U razdoblju poslije rata, obavještajni aparat SAD-a brzo se proširio kako bi zadovoljio zahtjeve hladnoratovske borbe protiv Sovjetskog Saveza. Pedesetih godina osnovana je Nacionalna sigurnosna agencija „kao odgovor na slabu suradnju tijekom Korejskog rata radi centralizacije obavještajnih podataka“ (Tidd, 2008: 13). CIA je imala ključnu ulogu razvijajući napredne mogućnosti zračnog izviđanja poput špijuskog aviona U-2 i programa satelitskog izviđanja Corona. Međutim, funkcije obavještajnih službi ostale su fragmentirane između vojnih i civilnih agencija. Šezdesete godine donijele su daljnji rast, uključujući osnivanje Agencije za obrambenu obavještajnu službu, ali neuspjeh invazije u Zaljevu svinja istaknuo je potrebu za reformom. Počeli su napori za poboljšanje koordinacije pod autoritetom Direktora središnje obavještajne agencije nad proračunima i prioritetima. Sedamdesete godine svjedočile su šokantnim otkrićima o zloupotrebama u obavještajnim aktivnostima što je potaknulo kongresne istrage i ključne zakonodavne promjene kako bi se nametnuo veći nadzor nad razgranatim aktivnostima osnažene OZ (Rudman i Brown, 1966: 163-171; Tidd, 2008: 13-14).

Osamdesete su obilježile razdoblje revitalizacije i rasta za OZ, ali su također bile obilježene značajnim kontroverzama i narušavanjem povjerenja. Pod predsjednikom Reaganom, obavještajni proračuni značajno su povećani jer je administracija nastojala ojačati sposobnosti nakon kritika na račun slabosti obavještajnih službi tijekom prethodnog desetljeća. Međutim, ovaj rast zasjenjen je nizom istaknutih špijunskih skandala koji su potresli javno povjerenje i doveli do temeljnih istraga o nedostacima protuobavještajnih kapaciteta. Desetljeće je također

svjedočilo Iran-Contra aferi, koja je otkrila tajne operacije provedene izvan pravilnih nadzornih kanala i potaknula značajne reforme kako bi se poboljšala odgovornost i transparentnost pred Kongresom. Unatoč tim izazovima organizacijska struktura OZ ostala je uglavnom stabilna postavljajući temelje za daljnji razvoj u eri poslije Hladnog rata (Rudman i Brown, 1966: 171-174).

Rane devedesete obilježila je značajna promjena globalnog okruženja, što je zahtijevalo transformaciju OZ. S padom Berlinskog zida, raspadom Sovjetskog Saveza i brzom pobjedom u Zaljevskom ratu, postavljena su pitanja o potrebi održavanja snažnog obavještajnog aparata. Međutim, kako su se pojavile transnacionalne prijetnje, postalo je očito da obavještajne sposobnosti trebaju biti reorganizirane i optimizirane. Pod vodstvom Direktora obavještajne službe (DNI) Roberta Gatesa, osnovane su radne skupine radi poboljšanja analize, podrške vojsci i prikupljanja podataka. Kongresne inicijative poput Boren-McCurdy i Zakona o organizaciji obavještajnih službi iz 1992. usmjerene su na restrukturiranje OZ i utvrđivanje njezinog zakonskog okvira. Nacionalna revizija učinkovitosti dodatno je naglasila konsolidaciju i suradnju među agencijama. Ipak, afera Aldritch Ames³ otkrila je kritične protuobavještajne propuste, urušavajući javno povjerenje i potičući reforme radi poboljšanja sigurnosti i međuagencijske koordinacije. Konačno, ovi događaji otvorili su put za sveobuhvatnu reviziju uloga i sposobnosti OZ u eri poslije Hladnog rata (Rudman i Brown, 1966: 174-177).

Nakon napada 11. rujna, OZ prošla je kroz transformaciju, obilježenu proširenjem svojeg globalnog doseg, implementacijom kontroverznih programa nadzora i nizom skandala koji su potaknuli intenzivne rasprave o privatnosti, građanskim slobodama i nadzoru vlade. Otkrića Edwarda Snowdena 2013. godine izložila su postojanje programa masovnog nadzora, poput PRISM-a i Upstreama, koji su prikupljali ogromne količine metapodataka i podataka o komunikacijama, ponovno pokrenuvši zabrinutosti o ravnoteži između nacionalne sigurnosti i privatnosti pojedinca (Smith, 2023: 1). U prosincu 2014. odbor koji je bio zadužen za procjenu metoda ispitivanja CIA-e je u svom izvještaju iznio zaključak da korištene metode ne samo da nisu rezultirale bitnim informacijama već su i nanijele štetu imidžu SAD-a (Senate Select

³ Afera Aldritch Ames jedan je od najznačajnijih slučajeva špijunaže u povijesti SAD-a. Ames, visoki dužnosnik CIA-e, iskoristio je svoju poziciju kako bi prodao ključne informacije Sovjetskom Savezu, a kasnije i Rusiji. Šteta nanosena nacionalnoj sigurnosti bila je ogromna, jer je Ames izdao brojne američke operative i izvore unutar SSSR-a, što je dovelo do njihovog uhićenja, mučenja, a u mnogim slučajevima i pogubljenja. Otkriće da je visoki dužnosnik špijunirao za neprijatelja više od devet godina izazvalo je valove sumnje unutar obavještajne zajednice, postavljajući ozbiljna pitanja o učinkovitosti postojećih sigurnosnih protokola i ukupnom integritetu agencije (BBC, 1994: 1).

Committee on Intelligence, 2024: 10-29). Ovi skandali su potakli bijes javnosti i pozive za većom transparentnošću i odgovornošću. Pokrenuti su napori da se riješe ovi izazovi putem pravnih i regulatornih okvira, uključujući izmjene Zakona o nadzoru strane obavještajne službe (FISA) i donošenje Zakona Patriot Act, ali kontroverze su se i dalje nizale dok se OZ pokušavala nositi s kompleksnostima djelovanja u digitalnom dobu uz poštivanje demokratskih načela.

Nakon 2010., OZ nastavila se prilagođavati brzom tehnološkoj promjeni s fokusom na povećanje kibernetičke sigurnosti i suprotstavljanje novim prijetnjama u digitalnoj domeni. Porast kibernetičke špijunaže, državno sponzoriranih hakerskih napada i širenja dezinformacija zahtijevali su promjenu prioriteta i resursa obavještajnih agencija. Agencije poput NSA-e i Cyber Commanda imale su ključnu ulogu u razvoju ofenzivnih i defenzivnih kibernetičkih odgovora, dok su CIA i FBI intenzivirali napore za praćenje i ometanje ekstremističkih aktivnosti na mreži. Također, OZ je uložila značajna sredstva u tehnologije umjetne inteligencije i strojnog učenja kako bi obradila i analizirala ogromne količine podataka prikupljenih iz različitih izvora, uključujući društvene medije i internet (Bingen, 2024: 1).

3. FENOMEN POLITIZACIJE

3.1. DEFINIRANJE I KATEGORIZIRANJE POLITIZACIJE

Postoje različita stajališta o tome kako definirati i konceptualizirati politizaciju u procesu obavještajne analize. Pa tako Hastedt navodi da se politizacija može shvatiti kao pojava manipulacije OZ ili kao fenomen koji prožima zajednicu i pojavljuje se suptilno. Za drugo poimanje politizacija je toliko česta pojava da je potrebna daljnja razrada za prikaz različitih formi u kojima se javlja (Hastedt, 2013: 5-6). Detaljniju definiciju daje Davis i navodi kao je politizacija „iskrivljavanje analize izostavljanjem ili neispunjavanjem standarda objektivnosti u izlaganju informacija i procjena - u cilju podržavanja određenog pogleda na svijet ili političke preferencije“ (Davis, 1995: 26). Davis također kritizira pokušaje definiranja politizacije bez da se u obzir uzima birokracija, osobni stavovi i stranačko nadmetanje jer sve to u nekoj mjeri utječe na obavještajnu analizu (Davis, 1995: 26). Richard Betts politizaciju definira na sličan način ali dodaje hijerarhijsku komponentu tvrdnjom da je to „top-down proces, u kojemu stvaratelji politike su ti koji diktiraju obavještajne zaključke“ (Betts, 2003: 59 u Riste, 2009: 180). Iz navedenih definicija da se zaključiti da je politizacija duboko ukorijenjen proces manipulacije OZ od strane izvršne vlasti i time će se voditi ostatak rada.

Nakon definiranja pojma politizacije bitno je razraditi na koje načine se ona pojavljuje. Kao i kod definiranja i ovdje više autora ima svoje načine diferenciranja različitih oblika politizacije. No za potrebe ovog rada koristit će se kategorije koje su iznijeli Hastedt (2013) i Treveton (2008) jer su razrađene tako da se direktno vežu na politizaciju unutar OZ.

Prema Hastedtu dva su bitna faktora koja utječu na politizaciju OZ. Prvi je strategija odnosno tvrda i meka varijanta politizacije, a drugi je okružje. Tvrda politizacija „uključuje uporabu prisile za eliminiranje opcija i, ako je potrebno, nametanje ishoda... namjerne pokušaje prisile analitičara da usvoje određeni skup pretpostavki ili zaključaka ili u krajnjem slučaju preglasavanje analitičara i nametanje zaključka analize“ (Hastedt 2013: 11). Meka politizacija se s druge strane bazira na „mirnim“ metodama odnosno vrijednostima i pravilima. Odnosi se na suptilne ili neizravne načine političkog utjecaja na procese, informacije i operacije. Cilj meke politizacije je promjena pravila i vrijednosti na kojima se analize temelje i institucionalnog okvira unutar kojeg se to sve odvija (Hastedt 2013: 11).

Drugi čimbenik je sustav ili okružje u kojemu se politizacija odvija. Prvo je birokratsko okruženje, koje, iako nije potpuno otporno na vanjske utjecaje, može biti manje podložno politizaciji. U ovom slučaju postoje jasna pravila za rješavanje konflikta. U ovom okružju uzak krug ljudi - OZ, predsjednik i ključni savjetnici – ima utjecaj na analizu. U ovoj fazi meka politizacija se očituje kao promjena sudionika, vodećih pretpostavki i promjena pravila. Tvrda politizacija uključuje zastrašivanje i odbacivanje stručnih analiza u korist onih koje podupiru narativ političke elite (Hastedt 2013: 11-12).

Drugo okruženje je elitni sustav, u kojem sudjelovanje u obavještajnoj analizi uključuje ključne figure izvan obavještajne birokracije. U elitnim sustavima osim OZ u proces analize se uključuju razni političari i think tankovi koji najčešće potvrđuju provedene analize i rijetko ih pokušavaju osporiti. Kao i u birokratskom sustavu meka politizacija u ovom slučaju se odnosi na oblikovanje ideja, pravila i sustava, dok se tvrda politizacija pojavljuje kao nadmetanje analiza jer postoji više od jednog primatelja informacija. Politizacija je igra nultog zbroja u ovom slučaju jer netko uvijek izgubi (Hastedt 2013: 12-13).

Konačno, masovna javnost aktivno sudjeluje u politizaciji obavještajne analize, što dodaje javni aspekt politizaciji i dinamici političkog procesa. Kod masovne javnosti da bi došlo do interesa za pronalazak rješenja i da se provede analiza prvo se mora dogoditi neka kriza. U tom slučaju javnost postaje treća strana u analizi koja gotovo uvijek ima svoj stav. No ovdje se javlja problem nedostatka informacija. Elita i OZ posjeduju informacije koje javnost nema te se

njihove analize mogu bazirati na vjerodostojnim podacima, a ne samo na pukim pretpostavkama. Za razliku od prva dva sustava konflikti su uglavnom vođeni suprotstavljenim politikama, a ne analizama te se kao i u prethodna dva pokušava smanjiti ili povećati broj sudionika, promijeniti sustav i pravila. U ovom sustavu tvrda politizacija se bazira na javnosti kao sudcu analiza. Koriste se razne kampanje kako bi se zadobila podrška javnosti za razliku od prethodna dva sustava (Hastedt 2013: 13).

Treverton je za razliku od Hastedta politizaciju promatrao u obliku u kojem se pojavljuje pa je tako razradio specifične kategorije i uz to je naveo načine kako ih izbjeći. Navodi pet tipova politizacije – direktni pritisak (*direct pressure*), stav zajednice (*house line*), probiranje (*cherry picking*), postavljanje pitanja (*question asking*) i zajednički mentalitet (*shared mindset*). Direktni pritisak je oblik politizacije u kojem stvaratelji politike vrše pritisak za stvaranjem analiza koje podupiru njihov politički narativ. Stav zajednice označava situaciju kada među obavještajnim analitičarima postoji ukorijenjeno mišljenje i svaki odmak od njega se smatra negativnim. Probiranje se događa kada stvaratelji politika biraju analize koje se u tom trenutku u najvećoj mjeri slažu sa njihovim potrebama. Kod postavljanja pitanja bitno je kako je ono formulirano jer narav pitanja određuje samu mogućnost odgovora. I zadnja kategorija je zajednički mentalitet odnosno situacija u kojoj OZ dijeli isto mišljenje sa stvarateljima politika (Treverton, 2008: 93).

3.2. POSLJEDICE POLITIZACIJE

Političari često imaju određene prioritete i agende koje nastoje unaprijediti kroz zakonodavne ili izvršne akcije. Ti prioriteti mogu utjecati na smjer i fokus obavještajnih aktivnosti i operacija, budući da političari nalaze mogu prezentirani selektivno ili interpretirani na način koji odgovara njihovim političkim ciljevima (Marrin, 2013: 44). Kod interpretacije bitno je spomenuti da različiti politički akteri interpretiraju obavještajne izvještaje na različite načine, što može rezultirati političkim sporovima oko toga kako se ti izvještaji koriste ili tumače. Polarizacija koja nastaje oko obavještajnih analiza potkopava principe objektivnosti i transparentnosti, ne samo u političkoj sferi već i u očima javnosti. Primjer tome je sukob oko obavještajnih izvještaja o ruskom miješanju u američke izbore 2016. godine. Iako su obavještajne agencije izdale izvještaje koji su ukazivali na rusko uplitanje, neki politički akteri, uključujući tadašnjeg predsjednika Trampa, javno su osporavali te nalaze i dovodili ih u pitanje (Mueller, 2019; 4-11, Lybrand, Westwood i Klein, 2019: 1).

Imenovanje rukovoditelja obavještajnih agencija, kao i članova Kongresa koji nadgledaju OZ, može postati politički kontroverzno pitanje. Političke stranke se bore za kontrolu nad tim procesima kako bi osigurale imenovanje osoba koje podržavaju njihove političke ciljeve ili ideologije. Pristranost unutar obavještajnih agencija ili pojedinaca unutar njih mogu uključivati favoriziranje određenih političkih struja ili interesa (Rieste, 2009: 185,205). Ovo može dovesti do sumnji u objektivnost i neovisnost obavještajnih procjena. Primjer su politički sukobi oko imenovanja Richarda Grenella za privremenog direktora Nacionalne obavještajne službe tijekom administracije Donalda Trumpa. Imenovanje Grenella, koji je bio politički lojalan Trumpu, izazvalo je kritike demokratskih zastupnika zbog sumnje u njegovu stručnost i neovisnost (Marquardt i Cohen, 2020: 1; Borger, 2020: 1; Bbc.com, 2020: 1).

Direktan pritisak na obavještajne agencije da proizvedu obavještajne podatke koji podržavaju određenu politiku ili suzbijanje obavještajnih podataka koji bi mogli biti politički štetni su čest problem (Gates, 1992: 6). No kada politički interesi dominiraju nad stvarnim potrebama ili stručnim znanjem, može doći do smanjenja učinkovitosti u donošenju odluka ili upravljanju jer se odluke baziraju na analizama kojima nedostaje objektivnost i točnost. Jedan od najboljih primjera su rasprave o invaziji na Irak 2003. godine, gdje su postojala pitanja o točnosti obavještajnih informacija koje su pružene kao osnova za vojnu intervenciju. Stanje u kojem je bila OZ nakon obavještajnog propusta koji je rezultirao napadom 11. rujna 2001. dovelo je do podčinjavanja OZ političkim interesima. Kulminacija svega toga je propust u procjenama iranskog programa razvoja oružja za masovno uništenje (Stephens, 2010: 7-10).

Politička elita često na OZ gleda kao na instrument kojim će povećati svoju moć i učvrstiti svoju poziciju. Zbog toga može doći do konflikta ne samo između OZ i političke elite već i partnera iz drugih država koji dobivaju podatke. Iako je politizacija OZ u nekoj državi problem te države, to vrlo brzo može postati međudržavni, pa čak i globalni problem. Ako politički faktori utječu na dijeljenje obavještajnih informacija ili suradnju na zajedničkim sigurnosnim pitanjima, to može ograničiti učinkovitost obavještajnih operacija i protuterorističkih napora. Isto tako, ako saveznici percipiraju političku nestabilnost ili nepredvidljivost u politici nacionalne sigurnosti, mogu se okrenuti drugim partnerima ili smanjiti razinu suradnje. Nakon kontroverzi vezanih uz rukovanje obavještajnim podacima vezanim za ulogu saudijske vlade u ubojstvu Jamala Khashoggija⁴, neki su bliskoistočni

⁴ Jamal Khashoggi je bio saudijski novinar koji je radio kao kolumnist za Washington Post. Ubili su ga saudijski agenti 2. listopada 2018. unutar saudijskog konzulata u Istanbulu. Njegovo ubojstvo smatralo se odmazdom za njegovu otvorenu i oštru kritiku saudijskog prijestolonasljednika Mohammeda bin Salmana i politika saudijske vlade (Bbc.com, 2021: 1).

partneri smanjili svoju suradnju s američkim agencijama zbog zabrinutosti da bi podijeljeni obavještajni podaci mogli biti deklasificirani ili procuriti u javnost u svrhu domaćih političkih ciljeva (Bertrand i Marquardt , 2022: 1; Bbc.com, 2021: 1; Gardner, 2021: 1).

No s druge strane Joshua Rovner u svom članku *Is politicization ever a good thing* (2013) prikazuje malo drugačiju perspektivu. Određena razina politizacije je neizbježna, pa čak i nužna za održavanje relevantnosti i pristupa stvarateljima politika. Bitno je pronaći pravu ravnotežu – davati iskrene procjene i očuvati integritet, a istovremeno izbjegavati otvoreno dodvoravanje ili sukob koji bi ih mogao stajati utjecaja (Rovner, 2013: 56-58). Iako politizacija OZ stvara opravdanu zabrinutost oko kompromisa i manipulacije, ona bi potencijalno mogla potaknuti povećanu transparentnost i javnu odgovornost. Mogla bi se uspostaviti zdrava rasprava o obavještajnim pitanjima, što bi omogućilo veći demokratski nadzor i jačanje integriteta tih ključnih procesa. Međutim, granica između produktivne kontrole i neprimjerenog političkog uplitanja vrlo je tanka i zahtijeva veliku dozu opreza.

4. ODNOS OBAVJEŠTAJNE ZAJEDNICE I POLITIČKE ELITE TE NJEZINA UKLJUČENOST U STVARANJE POLITIKA

4.1. INPUT OBAVJEŠTAJNE ZAJEDNICE

Razina uključenosti OZ u donošenje političkih odluka u SAD-u nakon Hladnog rata varira ovisno o faktorima poput administracije na vlasti, prirode problema i percipirane vjerodostojnosti obavještajnih analiza. Općenito, OZ ima savjetodavnu ulogu pružanjem relevantnih informacija, analiza i procjena političarima kako bi pružila informacije potrebne procesu donošenja odluka. Redovito pružaju obavještajne sažetke, procjene i izvještaje političarima, u kojima se pokriva širok raspon sigurnosnih pitanja – terorizam, kibernetička sigurnost, proliferacija oružja masovnog uništenja, geopolitički razvoji i vanjske prijetnje. To uključuje procjene stranih prijetnji, procjene sposobnosti i namjera stranih protivnika te analize geopolitičkih trendova i razvoja. Sve veći naglasak stavlja se na zajedničke zadatke i suradnju između političke elite i obavještajnih agencija kao odgovor na složene i višestruke prijetnje poput terorizma, organiziranog kriminala i *cyber* napada. Političari se oslanjaju na obavještajne agencije kako bi poboljšali svoje razumijevanje globalnih događaja i razvijali učinkovite strategije i politike (Rudman i Brown, 1996: 15-27).

Jedan od najznačajnijih obavještajnih proizvoda je predsjednički briefing (PDB), visoko klasificirani dokument koji sadrži analizu i procjene obavještajne službe o ključnim prijetnjama. PDB priprema ODNI i dostavlja se predsjedniku svako jutro, te je prilagođen predsjednikovim preferencijama i prioritetima, pružajući sažete, operativne obavještajne informacije kako bi podržao njegove dnevne aktivnosti i donošenje odluka (ODNI 2024d: 1). Nacionalne obavještajne procjene (NIE) još su jedan važan obavještajni proizvod koji pruža sveobuhvatne procjene određenih nacionalnih sigurnosnih pitanja ili prijetnji. NIE proizvodi Nacionalno obavještajno vijeće ⁵(NIC) i predstavlja konsenzusnu procjenu OZ o određenoj temi. NIE-ovi su namijenjeni političarima kako bi im pružili objektivnu analizu pomoću koje oni donose odluke o složenim i visokorizičnim pitanjima (Bruno i Otterman, 2008: 1).

Obavještajna analiza igra ključnu ulogu i u diplomaciji pružajući političarima informacije o namjerama, ponašanju i sposobnostima stranih vlada. Obavještajne procjene pomažu političarima razumjeti dinamiku procesa u različitim regijama svijeta i predvidjeti potencijalne rizike za interese SAD-a. Te informacije pomažu u vođenju diplomatskih pregovora, upravljanju krizama i strateškom donošenju odluka u područjima kao što su kontrola naoružanja, ne-prolifracija i rješavanje sukoba (Holmgren, 2023: 1). Isto tako obavještajna analiza je instrumentalna u podršci vojnim operacijama. Obavještajne agencije prikupljaju i analiziraju informacije o sposobnostima, ranjivostima i namjerama neprijatelja kako bi pomogle vojnim vođama donositi informirane odluke na bojnopolju. Obavještajna podrška omogućuje vojne operacije koje se kreću od misija protiv terorizma do operacija održavanja mira i humanitarne pomoći, pomažući u smanjenju rizika i maksimiziranju operativne učinkovitosti (Dia.mil, 2024: 1).

Obavještajne procjene mogu utjecati na odluke političara o raspodjeli resursa identificirajući područja na koja se treba obratiti pozornost i kojima treba dodatno ulaganje. Primjerice kada OZ upozori na novu terorističku organizaciju, njihove analize mogu potaknuti strateško preusmjeravanje prioriteta. Stvaratelji politika u tom slučaju mogu odlučiti pojačati napore u borbi protiv terorizma putem mjera kao što su povećanje budžeta sigurnosnog sektora, alokacija resursa specifičnim agencijama za borbu protiv terorizma ili jačanje sigurnosnih provjera na granici. Na taj način, obavještajne procjene djeluju kao kompas, usmjeravajući stvaratelje politika prema promišljenim ulaganjima ograničenih resursa kako bi zaštitili nacionalne

⁵ Nacionalno obavještajno vijeće (NIC) povezuje obavještajnu zajednicu SAD-a s stvarateljima politika, te proizvode ključne izvještaje poput "Globalnih trendova" i Nacionalne obavještajne procjene. Cilj NIC-a je pružiti donositeljima politika najbolje dostupne informacije koje su nepristrane, objektivne i neovisne o tome jesu li analitičke procjene u skladu s trenutnom politikom SAD-a (ODNI, 2024e. 1).

interese i održali sigurnosne imperitive. To se najbolje vidi na američkom budžetu za obranu. Američki obrambeni budžet za fiskalnu godinu 2024. iznosi 842 milijarde dolara. To predstavlja povećanje od 26 milijardi dolara u odnosu na proračun za 2023. godinu, te gotovo 100 milijardi dolara više nego što je bilo predviđeno za 2022. godinu. Ovaj proračun je usklađen s prioritetima navedenima u Nacionalnoj obrambenoj strategiji iz 2022. godine, uključujući obranu protiv trenutnih i budućih prijetnji, ubrzavanje inovacija i modernizacije, te osiguravanje operativne otpornosti uslijed klimatskih promjena (Insinna, 2024:1, Keys i McGarry, 2023: 1-6).

Kako bi se osigurala vjerodostojna analiza za stvaratelje politika, OZ sudjeluje u koordinaciji i suradnji i s drugim vladinim agencijama i odjelima. Tako se obavještajna analiza integrira u procese donošenja politika. Međuagencijski forumi, poput Vijeća za nacionalnu sigurnost (NSC) i radnih skupina, olakšavaju komunikaciju i koordinaciju među različitim agencijama i odjelima o pitanjima nacionalne sigurnosti. NSC uključuje visoke dužnosnike ključnih odjela i agencija, uključujući OZ, i olakšava koordinaciju i donošenje odluka o pitanjima sigurnosti (Department of Homeland Security [DHS], 2012: 1-2, whitehouse.gov, 2024: 1). Inicijative poput Nacionalnog centra za borbu protiv terorizma (NCTC) okupljaju predstavnike različitih obavještajnih, policijskih i agencija za domovinsku sigurnost radi analize i dijeljenja informacija o terorističkim prijetnjama. Vijeće za nacionalnu sigurnost, kojim predsjedava predsjednik, služi kao glavni forum za savjetovanje i koordiniranje pitanja nacionalne sigurnosti i vanjske politike (National Counterterrorism Center [NCTC], 2024: 9-20).

4.2. NADZOR NAD OBAVJEŠTAJNOM ZAJEDNICOM

Odnos između OZ i političke elite u Sjedinjenim Američkim Državama nakon Hladnog rata može se opisati kao složen spoj suradnje, nadzora, politizacije i tehnoloških promjena. OZ i politička elita često su surađivale u razvoju politika i strategija nacionalne sigurnosti, ali politika nadzora nad OZ postala je sve važnija, posebno nakon otkrivanja kontroverznih aktivnosti obavještajnih agencija tijekom Hladnog rata. Tijekom 1970-ih provelo se istraživanje koje je nadgledao Churchov odbor, istraga je označila prekretnicu u nadzoru nad američkim obavještajnim agencijama. Ovo istraživanje otkrilo je niz zloupotreba, uključujući ilegalno nadziranje, planove atentata te ciljanje političkih aktivista i organizacija od strane agencija poput CIA-e i FBI-a. Ova otkrića navela su na značajne reforme unutar OZ s ciljem povećanja nadzora i odgovornosti. Mehanizmi nadzora, poput kongresnih odbora i neovisnih nadzornih

tijela igraju ključnu ulogu u osiguravanju odgovornog i učinkovitog korištenja obavještajnih informacija u političkom donošenju odluka. Nadzor pomaže u zaštiti od zloupotrebe moći, osigurava usklađenost s pravnim i etičkim standardima, te održava odgovornost za obavještajne aktivnosti (United States Senate, 2024: 1, Levin Center, 2024: 1, Johnson, 2004: 9-12).

Kongres igra ključnu ulogu u nadzoru aktivnosti OZ putem raznih odbora i pododbora. Senatski Odbor za obavještajne poslove (SSCI) i Stalni odbor za obavještajne poslove Zastupničkog doma (HPSCI) odgovorni su za nadzor nad obavještajnim agencijama, programima i operacijama. Ovi odbori imaju nadležnost za pregledavanje obavještajnih proračuna, programa i aktivnosti, provođenje saslušanja i istraga, te pružanje smjernica i preporuka obavještajnim agencijama. Ti odbori sastoje se od članova Kongresa koji redovito dobivaju informacije od obavještajnih agencija, provode nadzorne rasprave i istrage te provode zakonodavni nadzor nad obavještajnim aktivnostima i programima (U.S. Senate Select Committee on Intelligence [SSCI], 2024: 1, House Permanent Select Committee on Intelligence [HPSCI], 2024: 1).

Sudski nadzor nad obavještajnim aktivnostima provodi se putem Suda za strani obavještajni nadzor (FISC), koji pregledava i odobrava zahtjeve za elektroničkim nadzorom i fizičkim pretragama stranih agenata i osumnjičenih terorista. FISC osigurava da nadzorne aktivnosti budu u skladu sa zahtjevima Zakona o stranom obavještajnom djelovanju (FISA) i Četvrtim amandmanom Ustava SAD-a, koji štiti od neopravdanih pretraga i zapljena. 2004. godine donesen je Zakon o reformi obavještajne zajednice i sprječavanju terorizma (IRTPA) te je on predstavljao sveobuhvatni napor za restrukturiranje OZ u odgovoru na preporuke Komisije 9/11. Jedna od ključnih mjera u ovom zakonu bilo je stvaranje pozicije Direktora nacionalne obavještajne službe (DNI), čime se poboljšalo dijeljenje informacija i koordinacija između različitih agencija (Department of Justice, 2024a: 1, Department of Justice, 2024b: 1).

Predsjednički nadzor zasnovan je na članku 2. stavku 2 Ustava, koji predsjedniku daje široke izvršne ovlasti i odgovornost za nacionalnu sigurnost. Izvršne naredbe i direktive služe kao ključni mehanizmi putem kojih predsjednik vrši kontrolu i pruža strateške smjernice obavještajnim agencijama. Predsjednikova ovlast imenovanja i razrješenja viših obavještajnih dužnosnika dodatno učvršćuje njegovu sposobnost oblikovanja prioriteta i smjera obavještajnog aparata. U konačnici, predsjednik snosi odgovornost za osiguranje da OZ djeluje učinkovito, etički i u skladu s nacionalnim interesima (Constitution Annotated.gov: 2024: 1).

ODNI i Ministarstvo pravosuđa (DOJ), vrše nadzor nad obavještajnim agencijama i osiguravaju poštivanje zakona, propisa i izvršnih naredbi koje reguliraju obavještajne aktivnosti. ODNI

nadgleda sve obavještajne agencije SAD-a, koordinira i integrira aktivnosti i strategije cijele OZ. ODNI osigurava da se obavještajne aktivnosti provode u skladu sa zakonom, etičkim standardima i politikama nacionalne sigurnosti. Njihova uloga uključuje i evaluaciju postupaka obavještajnih agencija te koordinaciju zajedničkih napora na području prikupljanja obavještajnih podataka (Best, Cumming i Masse, 2005: 3-5). DOJ provodi pravni nadzor nad OZ, posebno kroz Ured za zakonitost obavještajnih aktivnosti (*Office of Intelligence*). Oni osiguravaju da sve obavještajne aktivnosti budu u skladu s pravnim okvirima i zakonima, uključujući i poštivanje prava građana. DOJ također sudjeluje u pravnim procesima koji uključuju obavještajne podatke, te pruža smjernice i pravnu podršku obavještajnim agencijama (Department of Justice, 2024c: 1).

Neovisna nadzorna tijela, poput Odbora za privatnost i građanske slobode (PCLOB) i Inspektora obavještajne zajednice (ICIG), igraju ključnu ulogu u pružanju nepristranog i objektivnog nadzora nad obavještajnim aktivnostima. PCLOB je zadužen za osiguravanje da programi i aktivnosti protiv terorizma poštuju zaštitu privatnosti i građanskih sloboda (ODNI, 2024f: 1). ICIG provodi unutarnji nadzor nad OZ kroz inspekcije, revizije i istrage. Njihov cilj je osigurati učinkovitost, ekonomičnost i usklađenost obavještajnih aktivnosti sa zakonima i pravilima. ICIG ima ovlasti istraživati prijave nepravilnosti i zloupotreba unutar obavještajnih agencija, te izvještava Kongres i javnost o svojim nalazima i preporukama (ODNI, 2024g: 1).

Sveukupno, snažni mehanizmi nadzora i odgovornosti ključni su za osiguravanje da se obavještajne aktivnosti provode odgovorno i učinkovito, dok se istovremeno štite građanske slobode, demokratske vrijednosti i vladavina prava. OZ pruža vrijedne informacije političarima pri donošenju odluka, ali očuvanje transparentnosti, integriteta i poštivanje zakonskih i etičkih standarda unutar OZ ključno je za održavanje povjerenja i sigurnosti javnosti u institucije vlade.

5. ODNOS PREDSEDNIČKIH ADMINISTRACIJA I OBAVJEŠTAJNE ZAJEDNICE OD 1989. DO DANAS

5.1. GEORGE H. W. BUSH (1989.-1993.)

Tokom mandata Georgea H. W. Busha, odnos između OZ i političke elite bio je kompleksan. Bush je bio predsjednik od 1989. do 1993. godine. Prije nego je postao predsjednik, George H. W. Bush je bio direktor CIA-e, stoga je imao duboke veze s obavještajnim krugovima prije

nego što je postao predsjednik (Britannica.com, 2024a: 1, The White House Historical Association, 2024: 1).

Bushova administracija suočila se s dramatičnim promjenama u globalnoj politici, uključujući kraj Hladnog rata, raspad Sovjetskog Saveza i Zaljevski rat (Britannica.com, 2024a: 1a). Ovi su događaji zahtijevali brze promjene u američkoj vanjskoj politici i strategiji nacionalne sigurnosti, a OZ igrala je ključnu ulogu u pružanju informacija i analiza koje su utjecale na vanjsku politiku, nacionalnu sigurnost i vojne operacije. G. H. W. Bush kao bivši obavještajac znao je cijiniti rad zajednice te je s njom imao dobar odnos (Riedel, 2018: 1). No administracija predsjednika Busha bila je pod nadzorom zbog afere Iran-Contra. Skandal je uključivao tajnu prodaju oružja Iranu i preusmjeravanje sredstava za pružanje podrške pobunjenicima Contra u Nikaragvi, zaobilazeći nadzor Kongresa i zakonska ograničenja. Afera je postavila pitanja o odgovornosti i nadzoru obavještajnih operacija i dovela do reformi usmjerenih na jačanje nadzora Kongresa nad tajnim aktivnostima (Britannica.com, 2024b: 1, Welna, 2018: 1).

5.2. BILL CLINTON (1993.-2001.)

S dolaskom Billa Clintona na vlast OZ prolazi kroz težak period u eri nakon Hladnog rata. Kako je sovjetska prijetnja nestajala, misija OZ postala je nejasna, a ukorištena birokracija otežavala je nužne organizacijske promjene. Primarni fokus predsjednika Clintona na domaću politiku doveo je do napetog odnosa s OZ. Rijetko se sastajao s ključnim obavještajnim dužnosnicima, a njegova administracija značajno je smanjila proračun CIA-e. Ovaj napet odnos, s javnim skepticizmom prema korisnosti OZ nakon Hladnog rata, ometao je sposobnost OZ da se brzo prilagodi novim prijetnjama (Dictus i dr., 2024: 41-44).

Skandal Aldricha Amesa 1994., koji je razotkrio dugogodišnjeg ruskog krticu unutar CIA-e, nanio je ozbiljan udarac javnom povjerenju u obavještajne agencije. Percepcija da Clintonova administracija nije pokazala odgovornost u rješavanju sustavnih propusta koji su izašli na vidjelo nakon Amesovog uhićenja dodatno je narušila povjerenje u sposobnosti OZ. Štoviše, način na koji je administracija postupila u vezi s bombardiranjem USS Colea 2000. godine postavio je pitanja o mogućoj obavještajnoj pristranosti. Neki analitičari sugeriraju da je administracija namjerno potisnula obavještajne podatke koji povezuju bin Ladena s napadom, bojeći se da bi priznavanje njegove uloge i neuspjeh u odgovoru mogao prikazati Demokrate kao slabe po pitanju nacionalne sigurnosti, što bi u konačnici moglo utjecati na izborni ishod. S druge strane, drugi tvrde da je suzdržanost proizlazila iz šire ambivalentnosti prema

terorizmu, s nekim dužnosnicima koji su ga smatrali neizbježnim "troškom poslovanja" (Dictus i dr., 2024: 45-48).

Tokom Clintonove administracije provedeno je dvanaest studija koje su za cilj imale provjeriti sposobnosti sigurnosnog sektora koje su kombinirano imale 514 preporuka za poboljšanje i rješenja za postojeće probleme od kojih je 340 bilo vezano specifično za OZ. Od tih 340 samo 35 je bilo prihvaćeno i u potpunosti implementirano, a najveći razlog zašto implementacija nije uspjela je činjenica da je američka OZ ogromno birokratsko tijelo koje je teško reformirati iznutra, a vanjski poticaj za promjene je najčešće potaknuti osobnim agendama izvršne vlasti (Zegart, 2007: 27-30). U ovom periodu došlo je i do smanjenja proračuna kao dio šireg napora za fiskalnu konsolidaciju i racionalizaciju troškova vlade. Međutim, ove reforme nisu bile jednoglasno prihvaćene unutar same OZ. Dio obavještajnih agencija i pojedinci unutar njihovog vodstva su se protivili smanjenju proračuna i restrukturiranju, smatrajući ih nepotrebnim i štetnim za njihove operacije i sposobnost obavljanja misija (Smith, 1993: 1).

5.3. GEORGE W. BUSH (2001.-2009.)

Kada je George W. Bush preuzeo dužnost predsjednika SAD-a, suočio se s nekoliko problema u vezi s OZ. Postojali su nedostaci u komunikaciji i koordinaciji unutar OZ, što je rezultiralo fragmentiranim pristupom prikupljanju, analizi i dijeljenju obavještajnih informacija. Nedostatak integracije između različitih agencija otežavao je donošenje informiranih odluka i procjena. Iako su postojali znakovi o rastućoj prijetnji terorizma prije 11. rujna 2001. godine, OZ nije uspjela potpuno procijeniti opasnost koju predstavlja Al-Qaeda i njezini saveznici (Kamarck, 2021: 1).

Bushova administracija je vršila ogroman pritisak na OZ kako bi pružila analize koje opravdavaju invaziju na Irak 2003. godine. Politički dužnosnici poput Douglasa Feitha širili su upitne obavještajne analize koje su potkopavale procjene OZ. Javne izjave visokih dužnosnika često su nadilazile ono što su obavještajni podaci podržavali u vezi s prijetnjama iračkog OMU-a. Oni koji su nudili suprotna mišljenja, poput načelnika stožera vojske Erica Shinsekija i stručnjaka za Irak Brucea Hardcastlea, suočavali su se s odmazdom i marginalizacijom. Suočena s takvim pritiscima, OZ se počela samocenzurirati i prilagođavati svoje analize kako bi ostala relevantna, uklanjajući nesigurnosti i preuveličavajući prijetnje kako bi se bolje uskladila s preferiranim narativom Bijele kuće za rat (Dictus i dr., 2024: 53-61).

Unatoč velikoj politizaciji i tenzijama, Bushova administracija promovirala je povećanu integraciju i razmjenu informacija između različitih obavještajnih agencija kako bi poboljšala sposobnost analize prijetnji i reagiranja na njih. U studenom 2002. osniva se Ministarstvo domovinske sigurnosti (DHS). DHS je formiran s ciljem koordiniranja i integracije različitih agencija zaštite domovine, uključujući Carinu, Tajnu službu, Obalnu stražu i Federalnu upravu za upravljanje krizama (FEMA). Zakonom o obavještajnoj reformi i sprječavanju terorizma iz 2004. godine stvorena je nova pozicija Direktora nacionalne obavještajne službe (DNI). DNI je zadužen za koordinaciju i integraciju svih obavještajnih aktivnosti između različitih agencija u OZ (Best, 2010: 3-4).

5.4. BARACK OBAMA (2009.-2017.)

Barack Obama imao je složen stav prema OZ tijekom svog mandata kao predsjednika Sjedinjenih Američkih Država. Obama je smatrao da postoje prostor za poboljšanja u radu OZ. Pogotovo je naglašavao potrebu za većom transparentnošću, nadzorom i poštivanjem ljudskih prava u njezinom djelovanju. Proveo je niz reformi kako bi poboljšao učinkovitost i odgovornost obavještajnih agencija.

Nakon otkrića Edwarda Snowdena o opsežnom nadzoru komunikacija građana putem programa poput PRISM-a, Obama je pokrenuo niz reformi kako bi poboljšao nadzor nad aktivnostima obavještajnih agencija. Potpisao je Zakon o slobodi (*USA Freedom Act*) 2015. godine, koji je ograničio neke aspekte programa nadzora komunikacija i uveo veći nadzor nad aktivnostima obavještajnih agencija (Ackerman, 2015: 1). Obama je obećao zatvoriti kontroverzni zatvor Guantanamo Bay tijekom svog predsjedničkog kampanje i nastojao je provesti to obećanje tijekom svog mandata. Iako nije uspio potpuno zatvoriti zatvor zbog brojnih prepreka, smanjio je broj zatvorenika i nastavio prebacivati zatvorenike u druge zemlje ili ih prebacivati u Sjedinjene Američke Države radi suđenja (Pbs.org, 2017: 1). Obama je podržao jačanje nadzora nad aktivnostima obavještajnih agencija i povećanje transparentnosti u njihovom djelovanju. Osigurao je veći nadzor nad programima nadzora putem sudskih naloga i osnovao Povjerenstvo za reviziju i nadzor obavještajnih i sigurnosnih agencija (*Privacy and Civil Liberties Oversight Board*) kako bi nadgledao i ocjenjivao programe nadzora (Eilperin, 2013: 1).

No za njegova mandata vanjski pritisci od strane stvaratelja politika koji su slijedili različite strateške ciljeve pridonijeli su percepciji pristranosti OZ. Bilo je slučajeva autocenzure ili "politizacije izostavljanjem," gdje su analitičari izbjegavali teme koje bi mogle ozlovoljiti

nadređene. Administracija je također koristila selektivnu deklasifikaciju obavještajnih podataka, kao što su dokumenti s racije na Bin Ladenu, na načine koji su izazivali zabrinutost zbog prezentiranja obmanjujućih narativa za političke ciljeve. Sveukupno, OZ se suočila s trajnim izazovima balansiranja objektivnosti i zadovoljavanja potreba kreatora politika tijekom ovog razdoblja (Dictus i dr., 2024: 64-77).

5.6. DONALD TRUMP (2017.-2021.)

Odnosi između predsjednika Trumpa i američke OZ bili su napeti i visoko politizirani. OZ našla se pod ogromnim političkim pritiskom da uskladi svoje procjene s političkim stajalištima administracije. Ova dinamika narušila je temeljnu misiju OZ pružanja neovisne, objektivne analize oslobođene stranačkog utjecaja. Bilo da je riječ o ruskom miješanju u izbore, prijetnji bjelačkog suprematističkog ekstremizma ili odgovornosti saudijskog vodstva za ubojstvo Jamala Khashoggija, dužnosnici OZ često su se našli u situacijama u kojima su kreatori politika tražili da izmijene ili diskreditiraju obavještajne zaključke koji su se sukobljavali s narativom Bijele kuće (Dictus i dr., 2024: 86--89).

Također, Trump se više oslanjao na neformalne savjetnike nego na službene obavještajne procjene pri formuliranju politika. To je dovelo do javnih kritika od strane umirovljenih obavještajnih dužnosnika poput Jamesa Clappera i Johna Brennana, čije je sigurnosne dozvole Trump ukinuo u činu koji se smatrao političkom odmazdom (Diamond, 2017: 1, Schor, 2018: 1). Tijekom svog mandata, Donald Trump dosljedno je imenovao osobe odane njemu na ključne pozicije u obavještajnim službama. To je izazvalo zabrinutost zbog moguće politizacije obavještajnih agencija koje bi trebale djelovati apolitično. Imenovanje Johna Ratcliffa za direktora Nacionalne obavještajne službe ilustriralo je ove brige. Unatoč nedostatku iskustva u nacionalnoj sigurnosti, Ratcliffe je nominiran prije svega zbog svoje otvorene podrške Trumpu. Ostali Trumpovi imenovani dužnosnici poput Richarda Grenella i Kashyapa Patela dodatno su narušili neovisnost OZ tako što su stavili po strani karijerne stručnjake u korist stranačkih lojalista. Ti potezi izazvali su strahove unutar OZ da bi analize i procjene obavještajnih podataka mogle postati iskrivljene. Konačno, selektivna deklasifikacija materijala koja je bila korisna Trumpu koju je proveo Ratcliffe pokazala je kako su se ove zabrinutosti manifestirale, duboko alarmirajući iskusne obavještajne dužnosnike posvećene održavanju integriteta i apolitične prirode svojeg rada (Dictus i dr., 2024: 83-86).

5.7. JOE BIDEN (2021. – 2025.)

Tranzicija s administracije Donalda Trumpa na administraciju Joea Bidena bila je obilježena visokim političkim napetostima, posebno zbog Trumpovih tvrdnji o izbornoj prijevari i nereda na Capitol Hillu u siječnju 2021. Unatoč početnim poteškoćama Biden je naglasio potrebu za obnovom povjerenja između Bijele kuće i obavještajne zajednice. Imenovanje iskusnih ljudi, poput Avril Haines kao DNI i Williama Burnsa kao direktora CIA-e, dočekano je s odobravanjem (Myre, 2020: 1; Lee, 2021: 1; Williams i Vazquez, 2021: 1).

Iako je Biden naglasio potrebu za depolitizacijom i vraćanjem profesionalizma u obavještajne agencije nakon napetih odnosa tijekom Trumpove administracije, kritičari su iznijeli optužbe da su određeni potezi Bidenove administracije politički motivirani. Povlačenje iz Afganistana u kolovozu 2021. godine bio je veliki pothvat za Bidenovu administraciju i obavještajnu zajednicu. Neuspjeh u predviđanju brzog pada afganistanske vlade i preuzimanja kontrole od strane talibana izazvao je kritike i doveo do preispitivanja sposobnosti obavještajnih procjena. Također, kontroverze oko Huntera Bidena privukla je značajnu pažnju tijekom predsjedničke kampanje Joea Bidena 2020. godine, kada je laptop navodno pripadajući Hunteru Bidenu dospio u medije, otkrivajući e-maileve koji sugeriraju potencijalnu zloupotrebu političkog utjecaja za poslovne interese u Ukrajini i Kini. To je dovelo do polarizacije javnosti i dodatnog pritiska na Bidenovu administraciju da osigura transparentnost i nepristranost u istragama. Kontroverza je naglasila izazove u održavanju povjerenja u obavještajne agencije, unatoč naporima depolitizacije i povećanja transparentnosti. Kritičari tvrde da su potrebne značajnije reforme kako bi se uistinu riješili sistemski problemi i spriječila daljnja politizacija obavještajne zajednice (Williams i Vazquez, 2021: 1; Afzal, 2023: 1; Dilanian, 2024: 1).

Reforme Bidenove administracije usmjerene su na jačanje kibernetičke sigurnosti, vraćanje povjerenja u obavještajne agencije kroz depolitizaciju i transparentnost, poboljšanje analitičkih sposobnosti te osiguranje odgovornosti i profesionalizma unutar obavještajne zajednice. Ove reforme nastoje umanjiti izazove s kojima se obavještajne agencije suočavaju i osigurati da njihovi rad i procjene ostanu nepristrani i učinkoviti. Nakon značajnih kibernetičkih napada, poput onih na SolarWinds i Colonial Pipeline, Bidenova administracija pojačala je napore u modernizaciji i zaštiti nacionalne infrastrukture. Napadi na SolarWinds otkrili su ozbiljne propuste u kibernetičkoj sigurnosti, što je potaknulo administraciju na jaču suradnju s privatnim sektorom. Suradnja uključuje poboljšanje razmjene informacija o prijetnjama i zajednički rad na razvijanju boljih alata za prevenciju i odgovor na kibernetičke napade (Walters, 2021: 1; Insurica.com, 2024: 1).

Međutim, izazovi poput kritika zbog politiziranja obavještajnih podataka i složenosti implementacije reformi pokazali su da proces obnove povjerenja i učinkovitosti u obavještajnoj zajednici nije jednostavan. Bidenova administracija ostaje predana daljnjem unapređenju transparentnosti i profesionalizma unutar obavještajnih agencija, dok se suočava s nastavkom složenih globalnih prijetnji i unutarnjim izazovima.

Ovo poglavlje oslikava kako se stavovi prema vladinim institucijama sve više baziraju na političkim savezima, a ne objektivnim procjenama njihovog učinka. CIA, koja je nekada percipirana kao nestranački akter koji štiti nacionalne sigurnosne interese, postala je objekt stranačkih ratova. Kako se politička podjela produbljuje, obje stranke mogu biti u iskušenju da selektivno prihvate ili odbace obavještajne procjene na temelju njihove percipirane usklađenosti s stranačkim ciljevima, a ne na temelju samih zasluga obavještajnih podataka. Ova dinamika prijeti potkopavanju povjerenja javnosti u institucije poput CIA-e, koje se oslanjaju na percepciju nepristranosti i objektivnosti kako bi održale svoju vjerodostojnost i učinkovitost. Kako se OZ sve više uvlači u stranačke sukobe, javnosti će postati sve teže razdvojiti legitimne obavještajne zabrinutosti od političkih agenda, što će u konačnici oslabiti sposobnost nacije da odgovori na stvarne sigurnosne prijetnje.

6. ANALIZA SLUČAJEVA POLITIZACIJE

6.1. BENGAZI, LIBIJA

Napad na američki konzulat u Bengaziju 11. rujna 2012. godine, bio je kulminacija nekoliko ključnih čimbenika. Bengazi i šire područje istočne Libije već su dugo bili žarišta džihadističkog sentimenta i militantne aktivnosti, a zabrinjavajuća stvarnost privremeno je bila potisnuta čvrstim vodstvom bivšeg libijskog vođe Moammara al-Gadafija. Međutim, nakon 2011. godine, kada je libijski građanski rat srušio Gadafijev režim, pojavio se strah o potencijalnom ponovnom jačanju ekstremističkih grupa u područjima poput Bengazija i obližnjeg grada Darnaha, široko poznatog kao uporišta džihadističkih snaga (Accord.org, 2015: 1). Nedostatak centralizirane vlasti i učinkovite vladine kontrole u Bengaziju ostavio je vakuum vlasti koji su spremno iskoristile militantne skupine s anti-zapadnim sentimentima (The Accountability Review Board [ARB], 2012: 33). Brza uspostava američkog konzulata nakon građanskog rata u Libiji, s nedostatnim sigurnosnim mjerama i prevelikim oslanjanjem na slabo opremljene lokalne milicije, stvorila je ranjiv cilj u regiji pogođenoj bezakonjem i

ekstremističkom aktivnošću (ARB, 2012: 6). Ti su faktori, s nestabilnom klimom oko godišnjice 11. rujna, na kraju postavili pozornicu za tragične događaje u kojima su živote izgubila četiri američka dužnosnika i koji su ukazali na krhkost diplomatskih operacija u visokorizičnim okruženjima.

Period neposredno prije napada obilježen je percipiranim osjećajem ravnoteže i normalnosti, unatoč brojnim znakovima upozorenja o pogoršanju sigurnosnog okruženja. Održavanje konzistentnosti u vanjskoj politici bilo je ključno, posebno usred intenzivne predsjedničke kampanje. Svaki poremećaj u narativu sigurnog vodstva mogao je ugroziti političke šanse Obamine administracije. Prije napada, visoki dužnosnici poput državne tajnice Hillary Clinton i čelnici obavještajnih agencija primili su upozorenja o pogoršanju sigurnosne situacije u Benghaziju, ali zahtjevi za povećanjem sigurnosti u američkom diplomatskom kompleksu bili su odbijeni ili su ignorirani (ARB, 2012: 7-8). Događaji poput okupljanja al-Qaede u Benghaziju, napada na britanske diplomate i upozorenja State Departmenta o putovanju u Libiju otkrivali su pogoršanje situacije na terenu koje je bilo u sukobu sa željenim prikazom uspješne vanjske politike (Marks, 2012: 1, Gordon, Schmitt i Schmidt, 2012:1).

Tijekom noći 11.-12. rujna, dok se napad odvijao, došlo je do zbrke i kašnjenja u odgovoru američke vlade, s kritikama upućenim predsjedniku Obami, tajnici Clinton, Ministarstvu obrane, CIA-i i vojnim zapovjednicima zbog percipirane neaktivnosti (ARB, 2012: 49-50). Tijekom brzo razvijajuće krize, nedostatak odgovarajućih ovlasti za odgovor, mikromenadžment i prekomjerno oslanjanje na tehnološke obavještajne podatke ometali su učinkovito vodstvo. Protokoli, vanjski odnosi i pravo su sputavali obavještajne i vojne komponente da pruže adekvatne odgovore na eskalirajuću situaciju. Situaciju je pogoršala činjenica da resursi posvećeni jačanju sigurnosnih mjera očigledno nisu bili dostatni. Zahtjevi za dodatnim osobljem ostali su neuslišani, ostavljajući objekt ranjivim na nadolazeći napad (ARB, 2012 24, 39-49).

Nakon napada ignoriranje problema je postupno ustupilo mjesto prihvaćanju problema, ali uz stalne napore da se izbjegne odgovornost. Prvo je administracija negirala da se u Benghaziju dogodio teroristički napad, promovirajući narativ o spontanim prosvjedima izazvanim antiislamskim videom. Ovo poricanje je trajalo unatoč kontradiktornim obavještajnim izvještajima i izjavama libijskih dužnosnika (ARB, 2012 51-53, 56). Tek nakon što je direktor Nacionalnog protuterorističkog centra označio to kao "teroristički napad", administracija je popustila i priznala da je riječ o terorizmu (Ballotpedia.org, 2024: 1). Ova neizvjesnost potaknula je velike političke rasprave, pri čemu su republikanski predstavnici u zakonodavnim

tijelima optužili administraciju Baracka Obame za namjerno zavaravanje javnosti radi političke koristi prije predsjedničkih izbora 2012. godine (Cohen, 2014: 1).

Kako se javna pažnja intenzivirala, uslijedilo je prebacivanje krivnje na OZ pod izlikom zaštite povjerljivih informacija. Ova taktika omogućila je administraciji da prebaci odgovornost na podređene agencije, štiteći visoke dužnosnike uključene u bitku za reizbor kako ih se ne bi percipiralo kao nesposobne (Dougherty, 2012: 1, Harris, 2014: 1). Tijekom ovog "postepenog povlačenja", administracija i dalje nije u potpunosti prihvatila odgovornost za obavještajne propuste i političke nedostatke koji su doprinijeli krizi. Usred stalnih istraga, pojavili su se dokazi da je administracija pokušala umanjiti potencijalne veze s al-Qaidom i ekstremističkim elementima (Harris, 2014:1). Dokumenti koji su pruženi dužnosnicima bili su očišćeni od spominjanja prethodnih napada, pogoršanja sigurnosnih uvjeta u Benghaziju i naznaka o umiješanosti Ansar al-Sharije i drugih militantnih grupa povezanih s al-Qaidom (Thrush, 2013: 1). Ovo se činilo kao pokušaj zaštite reputacije i kredibiliteta administracije izbjegavanjem poveznica s terorizmom koje bi mogle potkopati njezin narativ o uspjehu u Libiji.

Kongresne istrage ubrzo su pokrenute kako bi se istražili sigurnosni propusti i obavještajni neuspjesi koji su prethodili napadu, kao i kontroverzne točke u izjavama nakon njega. Posljedice napada na Bengazi dovele su do osnivanja neovisnog Povjerenstva za reviziju odgovornosti, čije je predsjedavanje povjereno umirovljenom veleposlaniku Thomasu R. Pickeringu i umirovljenom predsjedniku Združenog stožera, Michaelu Mullenu, koje je objavilo svoje konačno izvješće u prosincu 2012. godine (Congressional Digest.com, 2012: 1). Izvješće je sadržavalo 29 preporuka State Departmentu o poboljšanju njegovih operacija, koje je državna tajnica Clinton obećala implementirati. State Department je proveo temeljitu reviziju sigurnosnih mjera na diplomatskim objektima diljem svijeta, što je rezultiralo poboljšanim standardima fizičke sigurnosti i boljom koordinacijom s obavještajnim agencijama i zemljama domaćina. Novi sigurnosni standardi i postupci su provedeni, uključujući ojačane obrane perimetra, poboljšane sposobnosti hitnog odgovora i poboljšanu koordinaciju između diplomatskog osoblja i snaga sigurnosti (ARB, 2012: 8-9, 15-16, 48-49). Iako je konačni izvještaj odbora ukazivao na birokratsku inertnost i nedostatne sigurnosne mjere, na kraju nije pronađen dokaz sabotaze kod Clinton ili drugih visokih dužnosnika (ARB, 2012 51-52). Osim toga, tragedija je ponovno pokrenula rasprave o odgovarajućem balansu između operative sigurnosti i diplomatskog angažmana, kao i nadzornoj ulozi Kongresa i izvršnoj odgovornosti u upravljanju krizama u vanjskoj politici.

Propust u Libiji duboko je utjecao na američku vanjsku politiku i diplomatsko prisustvo u inozemstvu, posebno u nestabilnim regijama. Međutim, napad je također potaknuo oprez unutar vlade pri uspostavi diplomatskih ispostava u visokorizičnim područjima, što je o SAD-u otežalo širenje utjecaja mekom moći. Istovremeno, odnos između OZ i političara postao je sve napetiji, s optužbama da su obavještajne procjene politizirane radi izborne dobiti. Ova erozija povjerenja između izvršne vlasti i obavještajne zajednice predstavljala je izazove za učinkovito donošenje politika temeljenih na objektivnoj analizi.

Napad u Benghaziju 2012. godine započeo je kao meka politizacija unutar elitnog sustava gdje je prije samog napada došlo do aktivnog ignoriranja upozorenja OZ o situaciji u Libiji te se umanjivala važnost nestabilnog okružja jer nisu bili u skladu s političkim ciljevima i narativom o stabilnim odnosima s Libijom. To je rezultiralo (ne)donošenjem odluka koje bi povećale sigurnost diplomatske misije i koje bi možda spriječile tragični događaj 11. rujna 2012. Incident u Benghaziju je premašio granice elitnog kruga i postao je predmet intenzivne javne analize i debate, potaknut opsežim medijskim izvještavanjem i kongresnim istragama. Republikanci su vodili agresivnu javnu kampanju protiv administracije predsjednika Obame, te posebno tadašnje državne tajnice Hillary Clinton, optužujući ih za nesposobnost i neiskrenost u rješavanju krize. U trenutku kada je Benghazi postao predmet javne rasprave imao je karakteristike i meke i tvrde politizacije. S proširenjem broja aktera fokus prelazi sa neslaganja oko interpretacije i cherry pickinga obavještajnih informacija na sukob različitih političkih narativa i osobne napade i tu javnost postaje sudac kojeg treba pridobiti.

6.2. YAKLA, JEMEN

Tijekom 2016. i 2017. godine, situacija u Jemenu bila je izuzetno složena i nestabilna, obilježena građanskim ratom i prisutnošću terorističkih grupa poput Al-Qaide na Arapskom poluotoku (AQAP). Jemenska vlada, koju je predvodio predsjednik Abdrabbuh Mansur Hadi, bila je u ratu protiv Huti pobunjenika, koji su kontrolirali glavni grad Sanu i velike dijelove sjevernog Jemena. AQAP je iskoristila kaos građanskog rata kako bi proširila svoj utjecaj i teritorijalnu kontrolu, posebno u južnim i istočnim dijelovima Jemena. Sukob je doveo do velike humanitarne krize, s milijunima ljudi koji su se suočili s glađu, bolestima i nedostatkom osnovnih usluga (Britannica.com, 2024: 1). Borbu jemenske vlade protiv AQAP-a zakomplicirao je bijeg visokoprofiliranih članova AQAP-a iz jemenskih zatvora, što je dodatno ohrabrilu terorističku skupinu (ODNI, 2024h: 1.).

Dana 29. siječnja 2017., samo nekoliko dana nakon što je predsjednik Donald Trump preuzeo dužnost, izvedena je operacija u Jemenu. Operacija, usmjerena na kompleks u provinciji al-Bayda, trebala je prikupiti važne informacije i potencijalno eliminirati ključne vođe AQAP-a. Zaobilazeći tradicionalni proces Vijeća za nacionalnu sigurnost, predsjednik Trump je odobrio napad na kompleks AQAP-a u. Predsjednik Trump odobrio je operaciju u Jemenu tijekom večere, odstupajući od tipičnog procesa donošenja odluka u Situacijskoj sobi. Ključni savjetnici poput ministra obrane Mattis, potpredsjednika Pencea, Stevea Bannona člana Vijeća za nacionalnu sigurnost i Michaela Flynnna Savjetnika za nacionalnu sigurnost bili su prisutni, ali nedostatak pravnih savjetnika i sveobuhvatnog brifinga izazvao je zabrinutost. Operacija, prvotno planirana pod administracijom Obame, nije provedena već je prebačena novoj administraciji (Pbs.org, 2017: 1).

Prije napada, nekoliko članova OZ i vojnih savjetnika izrazilo je zabrinutost u vezi s vremenom i spremnošću misije (McFadden, Arkin i Uehlinger, 2017: 1). Kritičari su tvrdili da je operacija žurno isplanirana i odobrena bez dovoljno priprema. Izražena je zabrinutost i zbog mogućih civilnih žrtava i ukupnog rizika za američke snage. Kompleks se nalazio u gusto naseljenom području, što je povećavalo vjerojatnost kolateralne štete. Unatoč ovim upozorenjima, Trumpova administracija je nastavila s napadom. Jednostrana odluka administracije da odobri visokorizičnu operaciju izazvala je napetosti između civilnog i vojnog sektora koje su oslabile povjerenje između ključnih dionika (Elwes, 2017: 1, Kelly, 2019:1).

Također, postojale su sumnje u kvalitetu obavještajnih podataka koji su podržavali misiju. Vjerojatno je u periodu od prikupljanja početnih informacija do trenutka izvršavanja operacije došlo do promjene situacije te obavještajni podaci i planovi više nisu bili točni (Schmitt, Sanger, 2017: 1). S obzirom na to da je administracija prošla kroz buran prijelaz, opravdano je postaviti pitanje o komunikaciji između predsjednika i Pentagona. To je dovelo do katastrofalnog ishoda – višestrukih civilnih žrtava, smrti SEAL-ovca i uništenja zrakoplova. Ova katastrofa nije samo istaknula netočnosti specifičnih obavještajnih podataka korištenih za odobravanje napada, već je također otkrila temeljne nedostatke u pristupu SAD-a koji se dotada previše oslanjao na jemenski režim za kritične informacije na terenu (Johnsen, 2013: 229). Bez neovisnih obavještajnih informacija, SAD su mogle djelovati samo na temelju informacija koje je pružila administracija predsjednika Salaha, koja je vjerojatno imala skrivene političke motive. Činjenica da je takva visokorizična operacija izvedena na temelju neprovjerenih obavještajnih podataka izazvala je oštre kritike američke vojske i OZ.

Napad je bio predmet teških kritika iz različitih izvora, uključujući vojne dužnosnike, političare i javnost (Kheel, 2017: 1, Gaouette i Browne, 2017: 1, Craig, 2017: 1, Blanchard, Humus i Sharp, 2022: 51-52). Postavljena su pitanja o adekvatnosti planiranja i procesu donošenja odluka koji su doveli do odobrenja napada. Trumpova administracija je bila pod povećalom zbog načina na koji je rukovala incidentom, uključujući komentare koje su dali predsjednik Trump i dužnosnici Bijele kuće. Trumpove izjave da je misiju inicirao njegov prethodnik Barack Obama i kasniji pokušaji prebacivanja odgovornosti smatrani su pokušajima izbjegavanja krivnje (Phillip, 2017: 1). Incident u Jemenu izazvao je široku javnu reakciju i prisilo je Trumpovu administraciju da preispita svoje procese donošenja odluka i postupanje s obavještajnim podacima (Borger i Jacobs, 2017: 1).

Incident je potaknuo istrage i izvještaje nakon akcije koji su ispitali planiranje, izvršenje i obavještajne neuspjehe povezane s napadom. Te istrage imale su za cilj identificirati što je pošlo po zlu i kako se slične operacije mogu bolje provoditi u budućnosti. Posljedice napada istaknule su probleme unutar struktura zapovijedanja američke vojske i OZ. Naglasile su potrebu za temeljitom provjerom obavještajnih podataka, pažljivim planiranjem i jasnom komunikacijom među svim uključenim stranama u visokorizičnim operacijama (Committee on Armed Services, 2017: 8-9, 17-18, 40-56). Posljedice su izazvale nezadovoljstvo američke OZ zbog marginalizacije, dok su grupe za ljudska prava i jemenski dužnosnici osudili činjenicu da je napad rezultirao brojnim civilnim žrtvama (Human Rights Watch, 2017: 1).

Neuspješna misija ne samo da nije donijela značajne obavještajne rezultate, već je i narušila odnose s jemenskom vladom. Napad je teško pogodio odnose između SAD-a i Jemena i oslabio vitalno partnerstvo u borbi protiv terorizma. Jemenski dužnosnici su oštro reagirali na nedostatak koordinacije i kršenje njihovog suvereniteta. U roku od nekoliko mjeseci, obustavili su sve američke kopnene operacije i izbacili američke trupe, što je predstavljalo veliki udarac u borbi protiv Al-Qaede (Almasmari i Dewan, 2017: 1).

Zapadni pristup borbi protiv terorizma u Jemenu kroz programe vojne pomoći pokazao se kao katastrofalni neuspjeh, koji ne samo da nije uspio izgraditi učinkovitu jemensku vojnu snagu već je nenamjerno ubrzao propadanje same države. Također je pružio jasnu lekciju o opasnostima zaobilaženja utvrđenih procedura i robusnih međuresornih procesa, posebno na složenim bojištima oblikovanim lokalnom dinamikom. Nažalost, politizacija i brige oko javnih odnosa zasjenile su zdravu prosudbu, rezultirajući neuspjelom misijom koja je unazadila protuterorističke napore za godine koje dolaze.

Neuspjela operacija u Jemenu je jasan primjer tvrde politizacije, gdje su politički faktori i razmatranja zasjenila vojne i strateške aspekte operacije. Politizacija se dogodila unutar zatvorenog sustava, budući da je proces donošenja odluka bio ograničen na mali krug aktera iz političkog i obavještajnog sektora - Trump, Pence, Mattis, Bannon, Flynn, Kushner. Odluka o izvršenju operacije donesena je za večerom u krugu spomenutih osoba kojima je bilo u cilju pokazati se sposobnijima od prethodne administracije u vrlo kratkom roku. Ovaj slučaj ističe ključnu potrebu da analiza obavještajnih podataka i procesi donošenja odluka ostanu objektivni i izolirani od političkog utjecaja, kako bi se osigurali uspjeh i učinkovitost vojnih operacija.

7.2. IRAN I ORUŽJE ZA MASOVNO UNIŠTENJE

Za vrijeme vladavine Šaha Mohammada Reza Pahlavija koji je bio na vlasti od 1941. do 1979., Iran je potpisao Ugovor o neproliferaciji nuklearnog oružja (NPT) 1970. godine čime su pokrenuta nuklearna istraživanja. Do sredine 1970-ih, Iran je uspostavio nuklearni energetska program i sklopio sporazume s tvrtkama poput Kraftwerk Union i Framatome kako bi se izgradili nuklearni reaktori, ulagao je u francuska postrojenja za obogaćivanje urana i istraživao mogućnosti vađenja (Iranwatch.org, 2023: 1). Iranska revolucija 1979. godine i kasniji iračko-iranski rat od 1980. do 1988. godine zaustavili su nuklearni program i oštetili nuklearnu infrastrukturu Irana.

Početak 1990-ih, Iran je ponovno pokrenuo svoj nuklearni program uz pomoć Rusije, Kine i Pakistana. Do kasnih 1990-ih, Teheran je odobrio tajni "Amad Plan" kako bi razvio pet nuklearnih bombi do 2004. godine. U okviru ovog programa, Iran je nabavio strane dizajne oružja, provodio testiranja i proučavao integraciju bojnih glava s raketama, no problem je stvarao nedostatak materijala (Iranwatch.org, 2023: 1). Iako je Amad Plan zaustavljen 2003. nakon invazije SAD-a na Irak, Iran je podijelio svoj program na otvorene civilne i tajne vojne tokove. Tajni tok uključivao je istraživanje oružja do 2009. godine, pod vodstvom Mohsena Fakhrizadeha pod Ministarstvom obrane (MODAFL), a kasnije Organizacijom za obrambene inovacije i istraživanje (SPND) (Iranwatch.org, 2023: 1).

Politika administracije Georgea H.W. Busha prema Iranu bila je oblikovana posljedicama afere Iran-Contra i željom za održavanjem čvrstog stava protiv Islamske Republike. Iako je pragmatično angažiranje s Iranom bilo razmatrano, zabrinutost zbog njegovog nuklearnog programa, podrške terorizmu i neprijateljstva prema arapsko-izraelskom mirovnom procesu na kraju je dovela do nastavka ekonomskih sankcija i političke izolacije. Ovaj pristup postavio je

temelje za postupanje budućih administracija prema Iranu, odražavajući trajne izazove u odnosima SAD-a i Irana nakon revolucije 1979. godine (Haass, 2010: 1)

Administracija Georgea H.W. Busha oštro je kritizirala obavještajne procjene Irana kako bi ojačala svoju politiku tijekom složenog razdoblja odnosa s Islamskom Republikom. Nakon afere Iran-contra Bush je pokušao preusmjeriti stajalište SAD-a, mijenjajući gospodarski pritisak sankcijama i diskretnim pristupom umjerenim frakcijama. Kako bi potkrijepio svoj pristup, predsjednik je istaknuo obavještajna izvješća u kojima se naglašava nastavak iranske težnje za nuklearnim sposobnostima i potporom terorističkim skupinama. S druge strane, analize koje govore o pragmatizmu iz Teherana često su odbijene. OZ, zabrinuta zbog politiziranja svojih procjena nakon prošlih skandala, povremeno je prigovarala, ali je u velikoj mjeri odgodila priču Bijele kuće o iranskoj prijatnji. Razboritim korištenjem OZ, Bush je zadržao svoju tvrdokornu poziciju držeći diplomaciju za stolom, pažljivo kalibrirajući američku politiku prema iranskom režimu.

Tijekom Clintonove administracije, uloženi su napor da se obuzdaju rastuće iranske nuklearne ambicije. Administracija je provodila politiku sankcija i diplomatskog pritiska, s ciljem ograničavanja iranske sposobnosti za provođenje nuklearnog programa. Međutim, ti napor nisu uspjeli proizvesti sveobuhvatan nuklearni sporazum, jer je Iran nastavio ignorirati međunarodnu zajednicu. Nedostatak konačnog rješenja tijekom Clintonovog mandata postavio je pozornicu za buduće administracije koje su se morale nositi s trajnim izazovom iranskih nuklearnih ambicija (Riedel, 2010: 1).

Clintonova Administracija naslijedila je rastuće zabrinutosti oko iranskih nuklearnih ambicija, potaknute procjenama OZ da Teheran razvija tehnologije s potencijalnom primjenom za oružje. Dok su se vodile rasprave o opsegu iranskog programa, Bijela kuća je koristila te obavještajne podatke kako bi izgradila argument za diplomatski angažman. Pažljiva analiza iranske nuklearne infrastrukture i tehničkih kapaciteta podržavala je pregovaračku strategiju, čak i dok su politički pritisci rasli od strane tvrdolinijaša skeptičnih prema približavanju. Upravljaajući minsko polje regionalnih napetosti i domaće opozicije, administracija se oslanjala na objektivne procjene OZ kako bi oblikovala sporazum usmjeren na zamrzavanje iranskog nuklearnog napretka kroz snažne inspekcije i ublažavanje sankcija kao poticaj za pridržavanje.

Tijekom Bushove administracije, Sjedinjene Države nastavile su provoditi strategiju sankcija i diplomatskih napora kako bi odgovorile na zabrinutosti oko iranskog nuklearnog programa. Međutim, odnos između dviju zemalja postao je sve napetiji, s oštrim retorikom i neuspjehom

u postizanju sveobuhvatnog nuklearnog sporazuma. Administracija je održavala čvrst stav, pojačavajući ekonomski i politički pritisak u pokušaju prisiljavanja Irana da se pridržava međunarodnih zahtjeva. Ovaj pristup nije mnogo doprinio rješavanju temeljnih problema, a sukob između SAD-a i Irana nastavio se eskalirati tijekom Bushovog mandata (Hadley, 2010: 1).

Politike Bushove vlade prema Iranu bile su obilježene zajedničkim naporima na poticanju i manipuliranju obavještajnom analizom kako bi se poduprle političke odluke. Selektivno prihvativši obavještajne procjene koje su bile u skladu s njihovim stajalištem i odbacujući suprotna stajališta, vlada je pokušala skupiti podršku za eskalaciju napetosti s Iranom. Administracija je naglasila da, iako je program zamrznut, Iran i dalje posjeduje znanje i sposobnosti za njegovo potencijalno tajno ponovno pokretanje. Predsjednik je pozvao međunarodnu zajednicu da zadrži diplomatski i ekonomski pritisak na Teheran, upozoravajući da bi nuklearno naoružani Iran destabilizirao regiju. Ponovio je spremnost Amerike da se ponovno uključi u pregovore ako Iran provjerljivo obustavi svoje aktivnosti obogaćivanja urana. Međutim, predsjednik je jasno dao do znanja da su sve opcije ostale na stolu za rješavanje iranskog nuklearnog pitanja, ne ostavljajući nikakvu sumnju u čvrst stav njegove administracije (Iranwatch.org, 2007: 1). Ovakva interpretacija obavještajnih analiza dodatno je zategla odnose između Bijele kuće i OZ, a obavještajni analitičari sve su bili oprezniji glede političkog pritiska da svoje ocjene prilagode priči vlade.

Pristup Obamine administracije iranskom nuklearnom pitanju označio je značajan pomak u odnosu na prethodne administracije. Nakon godina eskalirajućih tenzija i neuspjelih diplomatskih pokušaja, Obamin tim pregovarao je o Zajedničkom sveobuhvatnom planu akcije (JCPOA), poznatom kao Iranski nuklearni sporazum iz 2015. godine. Sporazum je ukinuo teške ekonomske sankcije Iranu u zamjenu za ograničenja na njegov nuklearni program, omogućujući povećano ekonomsko angažiranje između Irana i međunarodne zajednice. Ovo diplomatsko postignuće Obamina administracija je smatrala velikim vanjskopolitičkim uspjehom, iako su ga kritizirali politički protivnici koji su tvrdili da sporazum nije dovoljno ograničio iranski regionalni utjecaj i balistički raketni program. Ipak, ukidanje sankcija omogućilo je Iranu reintegraciju u globalnu ekonomiju, što je dovelo do razdoblja opreznog ekonomskog rasta i diplomatskog angažmana prije nego što je Trumpova administracija odlučila povući se iz sporazuma 2018. godine (Limbert, 2015:1) .

Pokušaj Obamine administracije da uspostavi bolje odnose s Iranom putem nuklearnog sporazuma iz 2015. pokazao se neuspješnim. Iako je sporazum privremeno obuzdao iranski

nuklearni program, potaknuo destabilizirajuće aktivnosti širom Bliskog istoka. Povlačenjem iz Iraka, SAD su učinkovito prepustile svoje saveznike iranskoj dominaciji, omogućujući kopneni koridor od Irana do izraelskih granica. Kako je iranski utjecaj u Iraku, Siriji i Libanonu rastao, teško izborna politika odvratanja pretvorila se u popuštanje (Loyola, 2020: 1).

Kada je Trumpova administracija preuzela dužnost, nastojala je ponovno ispitati obavještajne podatke kako bi opravdala povlačenje iz sporazuma, birajući analize koje su prikazivale Iran kao egzistencijalnu prijetnju. OZ se našla u nezavidnom položaju, razapeta između prezentiranja objektivnih nalaza i prilagođavanja političkim ciljevima administracije. Reakcije unutar zajednice varirale su od tihe pokornosti do otvorenog neslaganja, pri čemu su neki analitičari davali ostavke u znak protesta zbog politizacije njihovog rada (Borger, 2017: 1).

Trumpova administracija zauzela je znatno drugačiji pristup JCPOA-u u usporedbi sa svojim prethodnikom. U 2018. godini, predsjednik Trump najavio je povlačenje Sjedinjenih Država iz nuklearnog sporazuma, navodeći zabrinutosti zbog iranskog balističkog raketnog programa i regionalnog utjecaja. Ova odluka bila je popraćena ponovnim uvođenjem sankcija koje su bile ukinute sporazumom, s uvođenjem novih ekonomskih mjera usmjerenih na daljnju izolaciju Irana. Strategija Trumpove administracije bila je usmjerena na vršenje maksimalnog pritiska na iranski režim, s ciljem pregovaranja o novom, sveobuhvatnijem sporazumu koji bi odgovarao na zabrinutosti administracije. Međutim, taj stav doveo je do povećanih napetosti i nesigurnosti, budući da je Iran odgovorio postupnim smanjivanjem svojih obveza prema JCPOA-u. Budućnost nuklearnog sporazuma i širi odnosi između SAD-a i Irana ostaju nejasni, s obje strane koje održavaju svoje stavove i mogućnost daljnje eskalacije (The Iran Primer.org, 2021: 1).

Tijekom Bidenove administracije, odnosi između SAD-a i Irana bili su složeni i često napeti, s naglaskom na politiku i pregovore oko nuklearnog sporazuma, sankcija i humanitarnih pitanja. S preuzimanjem dužnosti, Joe Biden je obećao vraćanje Sjedinjenih Država u nuklearni sporazum. Do travnja 2020. diplomati iz Irana i P5+1 (pet stalnih članica Vijeća sigurnosti UN-a plus Njemačka) su počeli pregovore u Beču o obnovi sporazuma. Iako je u dogovor napredovao do lipnja, pregovori su usporili tijekom ljeta i sporazum ipak nije bio finaliziran zbog nesuglasica oko američkih sankcija i iranskih zahtjeva. Iran je zahtijevao dodatna jamstva da SAD neće ponovno povući podršku sporazumu te zatvaranje istrage Međunarodne agencije za atomsku energiju koja je ispitivala prisutnost čestica urana na nekoliko lokacija u zemlji. Osim toga, nasilno gušenje prosvjeda u Iranu u jesen 2022. i podrška Irana ruskom ratu protiv Ukrajine smanjili su interes zapadnih lidera za daljnje angažmane s Iranom. S obzirom na

napredovanje Irana u nuklearnom programu i sve jaču suradnju s Rusijom i Kinom, Bidenova administracija suočava se s ozbiljnim izazovima. Nakon napada Hamasovih trupa 7. listopada 2023, koje je Iran financirao i opremio, te napada na američke ciljeve u regiji, očito je da SAD mora odlučiti hoće li se „angažirati u regiji koja je sve više pod dominacijom Irana ili će prepustiti tu dominaciju uz opasnost od razvoja nuklearnog oružja“ (Pletka, 2024: 1;). No posljedice odluka trenutne administracije će biti vidljive tek u budućnosti.

OZ odigrala je ključnu ulogu u oblikovanju iranskog nuklearnog sporazuma, pri čemu su njezine procjene vodile pregovore i donošenje političkih odluka kroz administracije. Od ere Busha starijeg do Trumpa, kvaliteta i interpretacija obavještajne analize postale su predmet intenzivne provjere i rasprave. Dok su obavještajne agencije nastojale pružiti objektivne procjene iranskih nuklearnih sposobnosti, političari su često birali nalaze kako bi se uskladili s njihovim unaprijed određenim stajalištima. Administracija Clintona oslanjala se na obavještajne podatke kako bi izgradila slučaj za ekonomske sankcije, dok ih je Bush koristio kako bi opravdao oštriji pristup. Pod Obamom, analiza OZ otvorila je put diplomatskom angažmanu, što je dovelo do teško izbornog nuklearnog sporazuma. Međutim, administracija Trumpa dovela je u pitanje pouzdanost obavještajnih podataka, konačno se povlačeći iz sporazuma pozivajući se na navodne nedostatke u usklađenosti Irana.

Pitanje iranskog nuklearnog programa bilo je sporno pitanje koje je doživjelo različite stupnjeve politizacije kroz više američkih administracija. Zajedničko svim administracijama je krojenje narativa pomoću obavještajnih analiza koje su interpretirali na načine koji njima pašu. Iz ovog primjera jasno je da su se različite administracije u različitoj mjeri koristili i soft i hard politizacijom. Ignoriranje analiza, biranje onih koji podupiru narativ, javno neslaganje i kritiziranje OZ, česte promjene direktora obavještajnih agencija, prebacivanje krivnje na zajednicu, samo su neki od načina na koje se OZ politizirala. Tijekom ovog burnog razdoblja, OZ našla se u navigaciji između delikatne ravnoteže između objektivne analize i političkih ciljeva Bijele kuće, njezina uloga evoluirala je od pružatelja djelotvornih obavještajnih podataka do osporavanog sudionika u visokorizičnoj drami nuklearne neširenja.

8. ZAKLJUČAK

Odnosi između američke obavještajne zajednice i političkih elita su složeni i često sporni, obilježeni osjetljivom ravnotežom između pružanja objektivne analize i prilagođavanja

političkim agendama. Politizacija je bila izrazito prisutna, pri čemu su sve administracije bile optuživane za selektivno tumačenje ili odbacivanje procjena koje su proturječile njihovim narativima. Ova interakcija odvijala se oko ključnih pitanja nacionalne sigurnosti, od opravdanja Bushove administracije za rat u Iraku do nuklearnih pregovora Obamine ere s Iranom i skepticizma Trumpove administracije prema istom tom iranskom sporazumu.

Posljedice politizacije mogu biti ozbiljne, narušavajući povjerenje javnosti u institucije, opterećujući savezništva i ugrožavajući sposobnost nacije da učinkovito odgovori na nove prijetnje. Kada političke motivacije nadvladaju objektivnu analizu, odluke o pitanjima rata, diplomacije i raspodjele resursa postaju sklone pogrešnim procjenama i strateškim greškama. Osim toga u slučajevima kada politizacija izađe na vidjelo, ona političku elitu može koštati funkcije, ponovnog izbora i imidža. Iako je obavještajna zajednica samo jedan od alata kojim se politička elita koristi kako bi učvrstila svoj položaj, ista ta elita se mora osvijestiti da negativne posljedice politizacije ne samo da narušavaju povjerenje javnosti u institucije već i erodiraju demokratske temelje. U konačnici, očuvanje integriteta obavještajne analize nije samo operativni, već i demokratski imperativ. Informirano građanstvo i odgovorna vlada ovise o dostupnosti objektivnih, činjenicama utemeljenim procjenama. Kako se nacija suočava s sve nestabilnijim globalnim okruženjem, imperativ depolitizacije obavještajnih podataka nikada nije bio važniji, kako bi se izbjeglo da sigurnosni aparat nacije postane žrtva vlastitih stranačkih borbi.

Kao što je ova analiza pokazala, fenomen politizacije očituje se u raznim oblicima, od izravnog pritiska i selektivnog odabira do zajedničkih mentaliteta i manipulacije formuliranjem pitanja. Ta dinamika proteže se na različite arene, od zatvorenih elitnih krugova do javne arene stranačkog nadmetanja. Iz toga se da zaključiti da nije moguće imati potpuno neovisnu i objektivnu obavještajnu zajednicu. Isprepletenost politike i obavještajne zajednice stvara plodno tlo za manipulaciju obavještajnim analizama, no isto tako omogućuje obavještajnoj zajednici da održava razinu relevantnosti unutar političke sfere.

Odgovor na pitanje koje je postavljeno u uvodu ovoga rada o tome koliko i kakvo je bilo djelovanje političke elite na obavještajnu zajednicu nakon Hladnog rata je poprilično očit. Za vrijeme svake administracije na vidjelo su izašli brojni skandali vezani za obavještajnu zajednicu, način na kojem se njom upravlja ili kako se interpretiraju njezine analiza. Sa sigurnošću možemo reći da je utjecaj političke elite na obavještajnu zajednicu SAD-a velikoj mjeri bio negativan. No ipak, iz svega toga su proizašle brojne pozitivne promjene – različite reforme, povjerenstva, zakoni i reorganizacija su proizašle baš iz primjera politizacije koji su

obrađeni u ovome radu. Na temelju ovoga isto tako se može zaključiti da je početna hipoteza o tome kako politička elita je umanjila legitimnost obavještajne zajednice potvrđena. Negativna percepcija o političkoj eliti se polako ali sigurno s vremenom prebacila i na obavještajnu zajednicu. Čak i ako ignoriramo kritike i negativnu percepciju od strane javnosti ono što dodatno potvrđuje ovu hipotezu su kritike koje su dali bivši članovi obavještajne zajednice.

Dok se američka obavještajna zajednica suočava s neprestano mijenjajućim prijetnjama i izazovima 21. stoljeća, sjena politizacije i dalje se nadvija. Delikatna ravnoteža između očuvanja nacionalne sigurnosti i poštivanja demokratskih principa postaje sve nestabilnija sa stranačkim podjelama koje prijete nepristranosti i integritetu prikupljanja i analizi obavještajnih podataka. Kako bi se osigurala budućnost obavještajne zajednice, ključno je poduzeti mjere za njenu izolaciju od političkih utjecaja, osiguravajući da njezin rad ostane utemeljen na činjenicama, dokazima i predanosti nacionalnim interesima, umjesto na promjenjivim stranačkim agendama. Samo tada javnost može imati povjerenje u sposobnost obavještajne zajednice da je obavještajna zajednica u mogućnosti stvoriti sigurno okruženje.

9. LITERATURA

Accord.org (2015) Four Years After the Fall of Gaddafi. <https://www.accord.org.za/conflict-trends/four-years-fall-gaddafi/> Pristupljeno: 23.travnja 2024.

Accountability Review Board [ARB] (2012) Benghazi Attack, Part II: The Report Of The Accountability Review Board. Hearing Before The Committee On Foreign Affairs House Of Representative. <https://www.congress.gov/112/chrg/CHRG-112hhr77538/CHRG-112hhr77538.pdf> Pristupljeno: 23.travnja 2024.

Ackerman, Spencer (2015) Barack Obama and surveillance reform: a story of vacillation, caution and fear. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/us-news/2015/jun/03/barack-obama-surveillance-reform-vacillation-caution-fear> Pristupljeno: 7.svibnja.2024

AllGov.com (2024) John (Mike) McConnell. <http://www.allgov.com/officials/mcconnell-john-mike?officialid=28605> Pristupljeno: 9.travnja 2024.

Alfaz, Madiha (2023) What the Biden administration's report on the Afghanistan withdrawal gets wrong. *Brookings*. <https://www.brookings.edu/articles/what-the-biden-administrations-report-on-the-afghanistan-withdrawal-gets-wrong/> Pristupljeno: 16. srpnja 2024

Almasmari, Hakim i Dewan, Angela (2017) Yemen requests no US ground missions without approval after raid. *CNN World*. <https://edition.cnn.com/2017/02/08/middleeast/yemen-raid-us-ground-missions/index.html> Pristupljeno: 31.svibnja 2024.

Ballotpedia.org (2024) Terrorist attack on U.S. mission in Benghazi, 2012. [https://ballotpedia.org/Terrorist attack on U.S. mission in Benghazi, 2012](https://ballotpedia.org/Terrorist_attack_on_U.S._mission_in_Benghazi,_2012) Pristupljeno: 24.travnja 2024

Bbc.com (1994) CIA double agent jailed for life. http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/april/28/newsid_2501000/2501007.stm Pristupljeno: 7. srpnja 2024.

Bbc.com (2020) Trump criticised for appointing loyalist Grenell as acting spy chief. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-51576245> Pristupljeno: 8 svibnja 2024.

Bbc.com (2021) Jamal Khashoggi: All you need to know about Saudi journalist's death. <https://www.bbc.com/news/world-europe-45812399> Pristupljeno: 9.svibnja 2024.

Bertrand, Natasha i Marquardt, Alex (2022) US seeks full reset with Saudi Arabia, effectively moving on from the murder of Jamal Khashoggi. *CNN Politics*. <https://edition.cnn.com/2022/06/10/politics/us-saudi-relationship-reset-jamal-khashoggi/index.html> Pristupljeno: 9.svibnja 2024.

Best, Richard A. Jr. (2010) Intelligence Reform After Five Years: The Role of the Director of National Intelligence (DNI). Congressional Research Service. <https://sgp.fas.org/crs/intel/R41295.pdf> Pristupljeno: 7.svibnja.2024

Best, Richard A. Jr., Cumming, Alfred i Masse, Todd (2005) Director of National Intelligence: Statutory Authorities. Congressional Research Service. <http://www.w.coherentbabble.com/CRS/CRS2211204112005%5b1%5d.pdf> Pristupljeno: 9.lipnja 2024.

Bingen, Kari A. (2024) 2024 Priorities for the Intelligence Community. *The Center for Strategic and International Studies*. <https://www.csis.org/analysis/2024-priorities-intelligence-community> Pristupljeno: 5.travnja 2024.

Blanchard, Christopher M., Humud, Carla E. i Sharp, Jeremy M. (2022) Congress and the War in Yemen: Oversight and Legislation 2015-2021. Congressional Research Service. <https://sgp.fas.org/crs/mideast/R45046.pdf> Pristupljeno: 31.svibnja 2024.

Borger, Julian (2017) White House 'pressuring' intelligence officials to find Iran in violation of nuclear deal. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2017/aug/28/iran-nuclear-deal-violations-white-house-search-intelligence> Pristupljeno: 17. travnja 2024.

Borger, Julian (2020) Trump appoints loyalist Richard Grenell to oversee spy agencies. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/us-news/2020/feb/19/trump-richard-grenell-director-national-intelligence> Pristupljeno: 7. svibnja 2024

Borger, Julian i Jacobs, Ben (2017) Yemen wants US to reassess counter-terrorism strategy after botched raid. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2017/feb/08/yemen-us-raid-al-qaida-counter-terrorism-strategy-trump> Pristupljeno: 31. svibnja 2024.

Britannica.com (2012) Yemeni Civil War. <https://www.britannica.com/event/Yemeni-Civil-War> Pristupljeno: 30. svibnja 2024.

Britannica.com (2024a) George H.W. Bush president of United States. <https://www.britannica.com/biography/George-H-W-Bush> Pristupljeno: 4. svibnja. 2024

Britannica.com (2024b) Iran-Contra Affair. <https://www.britannica.com/event/Iran-Contra-Affair> Pristupljeno: 4. svibnja. 2024

Bruno, Greg i Otterman, Sharon (2008) National Intelligence Estimates. *Council of Foreign Relations*. <https://www.cfr.org/backgrounder/national-intelligence-estimates> Pristupljeno: 22. travnja 2024.

Cohen, Tom (2014) Benghazi – government cover-up or right-wing conspiracy theory? <https://edition.cnn.com/2014/05/01/politics/benghazi-controversy-questions/index.html> Pristupljeno: 24. travnja 2024

Committee on Armed Services (2017) U.S. Policy And Strategy In The Middle East. https://www.armed-services.senate.gov/imo/media/doc/17-95_12-14-17.pdf Pristupljeno: 31. svibnja 2024.

Congressional Digest.com (2012) Accountability Review Board Issues Report on Benghazi Attack. <https://congressionaldigest.com/accountability-review-board-issues-report-on-benghazi-attack/> Pristupljeno: 24. travnja 2024

Constitution Annotated.gov (2024) Article II Executive Branch. <https://constitution.congress.gov/browse/article-2/section-2/> Pristupljeno: 9. lipnja 2024.

Craig, Iona (2017) Yemen: Death in Al Ghayil. *The Intercept*. <https://theintercept.com/2017/03/09/women-and-children-in-yemeni-village-recall-horror-of-trumps-highly-successful-seal-raid/> Pristupljeno: 31.svibnja 2024.

Davis, Jack (1995) Facts, Findings, Forecasts, and Fortune-telling. *Studies in Intelligence* 39(3); 25-30.

Defense Intelligence Academy (2024) About DIA. <https://www.dia.mil/About/> Pristupljeno: 22.travnja 2024.

Department of Homeland Security [DHS] (2012) Coordinating Federal Support for Fusion Centers. <https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/coordinating-federal-support-for-fusion-centers-flyer-compliant.pdf> Pristupljeno: 29.travnja 2024.

Department of Justice [DOJ] (2024a) The Foreign Intelligence Surveillance Act of 1978 (FISA). <https://bja.ojp.gov/program/it/privacy-civil-liberties/authorities/statutes/1286#3-0> Pristupljeno: 9.lipnja 2024.

Department of Justice [DOJ] (2024b) The Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004 (IRTPA). <https://bja.ojp.gov/program/it/privacy-civil-liberties/authorities/statutes/1282> Pristupljeno: 9.lipnja 2024.

Department of Justice [DOJ] (2024c) Office of Intelligence. <https://www.justice.gov/nsd/office-intelligence> Pristupljeno: 9.lipnja 2024.

Diamon, Jeremy (2017) How Trump works: A network of friends and advisers on the outside. *CNN Politics*. <https://edition.cnn.com/2017/04/25/politics/donald-trump-phone-outsiders/index.html> Pristupljeno: 10.svibnja.2024

Dictus, Christopher i dr. (2024) Has Trust in the US Intelligence Community Eroded?: Examining the Relationship Between Policymakers and Intelligence Providers. *RAND Corporation*. https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RRA800/RRA864-1/RAND_RRA864-1.pdf Pristupljeno: 6.svibnja.2024

Dilanian, Ken (2024) Former U.S. spies warned in 2020 that the Hunter Biden scandal had Russian fingerprints. They feel vindicated now. *NBC News*. <https://www.nbcnews.com/politics/national-security/former-us-spies-warned-2020-hunter-biden-scandal-russian-fingerprints-rcna140240> Pristupljeno: 16. srpnja 2024.

Duk-kun, Byun (2023) Iranian funds held in S. Korea will only be used for humanitarian purposes: state dept. *Yonhap News Agency*. <https://en.yna.co.kr/view/AEN20230815000200325> Pristupljeno: 17 srpnja 2023.

Eilperin, Juliet (2013) Privacy board meets with Obama. *The Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/politics/privacy-board-meets-with-obama/2013/06/21/81586678-daa1-11e2-a016-92547bf094cc_story.html Pristupljeno: 7.svibnja.2024

Elwes, Jay (2017) Spooked: Trump's war against US intelligence. *Prospect*. <https://www.prospectmagazine.co.uk/essays/43933/spooked-trumps-war-against-us-intelligence> Pristupljeno: 30.svibnja 2024.

Gaouette, Nicole i Browne, Ryan (2017) Military botches release of video seized in Yemen raid. *CNN Politics*. <https://edition.cnn.com/2017/02/03/politics/yemen-raid-videos/index.html> Pristupljeno: 31.svibnja 2024.

Gardner, Frank (2021) Jamal Khashoggi: How intelligence report could dent US-Saudi ties for years. *BBC*. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-56206325> Pristupljeno: 9.svibnja 2024.

Gates, Robert M. (1992) Guarding against politicization. *Studies in Intelligence*, 36(5), 5-13.

Gordon, Michael R., Schmitt, Eric i Schmidt, Michael S. (2012) Libya Warnings Were Plentiful, but Unspecific. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2012/10/30/world/middleeast/no-specific-warnings-in-benghazi-attack.html> Pristupljeno: 23.travnja 2024

Haass, Richard N. (2010) The George H.W. Bush Administration. *The Iran Primer*. <https://iranprimer.usip.org/resource/george-hw-bush-administration> Pristupljeno: 16. travnja 2024.

Hadley, Stephen J. (2010) The George W. Bush Administration. *The Iran Primer*. <https://iranprimer.usip.org/resource/george-w-bush-administration> Pristupljeno: 16. travnja 2024.

Harris, Joe (2014) Intelligence and Policy Making for the 21st Century: A Case-study of the Benghazi Attacks and the Relationship Between Policy Makers and the Intelligence

Community. *Small Wars Journal*. <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/intelligence-and-policy-making-for-the-21st-century> Pristupljeno: 27. travnja 2024

Hastedt, Glenn (2013) The politics of intelligence and the politicization of intelligence: The American experience. *Intelligence and National Security*, 28(1); 5-31.

Holmgren, Brett M. (2023) Intelligence and Diplomacy: A New Model for a New Era. Cipher Brief Annual Threat Conference. <https://www.state.gov/intelligence-and-diplomacy-a-new-model-for-a-new-era/> Pristupljeno: 21. travnja 2024.

House Permanent Select Committee on Intelligence [HPSCI] (2024) History and Jurisdiction. <https://intelligence.house.gov/about/history-and-jurisdiction.htm> Pristupljeno: 8. lipnja 2024.

Human Rights Watch.org (2017) Yemen: US Should Investigate Civilian Deaths in Raid. <https://www.hrw.org/news/2017/02/24/yemen-us-should-investigate-civilian-deaths-raid> Pristupljeno: 31. svibnja 2024.

Insinna, Valerie (2024) Congress passes \$825 billion defense spending bill amid political battles, government shutdown threat. *Breaking defense*. <https://breakingdefense.com/2024/03/congress-passes-825-million-defense-spending-bill-amid-political-battles-government-shutdown-threat/> Pristupljeno: 22. travnja 2024.

Insurica. Com (2024) Cyber Case Study: Colonial Pipeline Ransomware Attack. <https://insurica.com/blog/colonial-pipeline-ransomware-attack/> Pristupljeno: 16. srpnja 2024.

Iranwatch.org (2007) Press Conference by George W. Bush on the National Intelligence Estimate on Iran (Excerpts). <https://www.iranwatch.org/library/government/united-states/executive-branch/white-house/press-conference-george-w-bush-national-intelligence-estimate-iran-excerpts> Pristupljeno: 17. travnja 2024.

Iranwatch.org (2023) A History of Iran's Nuclear Program. <https://www.iranwatch.org/our-publications/weapon-program-background-report/history-irans-nuclear-program> Pristupljeno: 16. travnja 2024.

Johnsen, Gregory D. (2013) The last refuge: Yemen, al-Qaeda, and America's war in Arabia. *WW Norton & Company*.

Johnson, Loch K. (2004) Congressional supervision of America's secret agencies: The experience and legacy of the Church Committee. *Public Administration Review*, 64(1), 3-14.

Kamarck, Elaine (2021) 9/11 and the reinvention of the US intelligence community. *The Brookings*. <https://www.brookings.edu/articles/9-11-and-the-reinvention-of-the-u-s-intelligence-community/> Pristupljeno: 6.svibnja.2024

Kelly, Mary Louise (2018) A History Of Trump's Broken Ties To The U.S. Intelligence Community. *NPR*. <https://www.npr.org/2019/10/28/774178719/a-history-of-trumps-broken-ties-to-the-u-s-intelligence-community> Pristupljeno: 30.svibnja 2024.

Keys, Cameron M. i McGarry, Brendan W. (2023) FY2024 Defense Budget Request: Context and Selected Issues for Congress. Congressional Research Service. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R47582#:~:text=URL%3A%20https%3A%2F%2Fcrsreports.congress.gov%2Fproduct%2Fpdf%2FR%2FR47582%0AVisible%3A%200%25%20> Pristupljeno: 27.travnja 2024.

Kheel, Rebecca (2017) Dems demand briefing on deadly Yemen raid. *The Hill*. <https://thehill.com/policy/defense/317640-dems-ask-for-briefing-on-deadly-yemen-raid/> Pristupljeno: 31.svibnja 2024.

Lee, Matthew (2021) Biden chooses veteran diplomat Burns as CIA director. *AP News*. <https://apnews.com/article/william-burns-cia-director-5e1ffa2eb67fe00f661a9ce67c97790c> Pristupljeno: 16. srpnja 2024.

Levin Center (2024) Portraits in Oversight: Frank Church and the Church Committee. <https://www.levin-center.org/frank-church-and-the-church-committee/> Pristupljeno: 7.lipnja 2024.

Limbert, John (2015) The Obama Administration. *The Iran Primer*. <https://iranprimer.usip.org/resource/obama-administration> Pristupljeno: 16. travnja 2024.

Loyola, Mario (2020) Obama Should Never Have Appeased Iran. *The Atlantic*. <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/01/obama-should-never-have-appeased-iran/604744/> Pristupljeno: 17. travnja 2024.

Lybrand, Holmes, Westwood, Sarah i Klein, Betsy (2019) Fact check: What Trump associates told the public vs. what they told Mueller. *CNN Politics*. <https://edition.cnn.com/2019/04/19/politics/fact-check-trump-public-statements-mueller-report/index.html> Pristupljeno: 7.svibnja 2024.

Marks, Kathy (2012) British diplomat under attack in Libya. *Independent*. <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/british-diplomat-under-attack-in-libya-7837049.html> Pristupljeno: 23.travnja 2024

Marquardt, Alex i Cohen, Zachary (2020) New intel chief attempts to allay fears over his inexperience and loyalty to Trump. *CNN Politics*. <https://edition.cnn.com/2020/03/04/politics/grenell-letter-allay-fears/index.html> Pristupljeno: 7.svibnja 2024.

Marrin, Stephen (2013) Rethinking Analytic Politicization, *Intelligence and National Security*, 28(1); 32-54.

McFadden, Cynthia, Arkin, William M. i Uehlinger, Tim (2017) How the Trump Team's First Military Raid in Yemen Went Wrong. *NBC News*. <https://www.nbcnews.com/news/us-news/how-trump-team-s-first-military-raid-went-wrong-n806246> Pristupljeno: 30.svibnja 2024.

Mueller, Robert S. (2019) Report On The Investigation Into Russian Interference In The 2016 Presidential Election. Volume I of II. <https://www.justice.gov/archives/sco/file/1373816/dl> Pristupljeno: 13. svibnja 2024.

Myre, Greg (2020) The Winding Journey Of Avril Haines, Biden's Pick To Lead U.S. Intelligence. *NPR*. <https://www.npr.org/2020/11/30/939722113/the-winding-journey-of-avril-haines-bidens-pick-to-lead-u-s-intelligence> Pristupljeno: 16. srpnja 2024.

National Counterterrorism Center [NCTC] (2024) Inside NCTC. https://www.dni.gov/files/NCTC/documents/features_documents/InsideNCTC-2024.pdf Pristupljeno: 29.travnja 2024.

Office of the Director of National Intelligence [ODNI] (2024a) What is intelligence? <https://www.dni.gov/index.php/what-we-do/what-is-intelligence> Pristupljeno:19. svibnja 2024.

Office of the Director of National Intelligence (2024b) Members of the ic. <https://www.dni.gov/index.php/what-we-do/members-of-the-ic> Pristupljeno: 19.svibnja 2024.

Office of the Director of National Intelligence (2024c) Who we are? <https://www.dni.gov/index.php/who-we-are> Pristupljeno: 20.svibnja 2024

Office of the Director of National Intelligence (2024d) *WHAT IS THE PDB?*
<https://www.intelligence.gov/publics-daily-brief/presidents-daily-brief> Pristupljeno: 21. travnja 2024.

Office of the Director of National Intelligence (2024e) National intelligence council.
<https://www.dni.gov/index.php/who-we-are/organizations/mission-integration/nic/nic-who-we-are>

Office of the Director of National Intelligence (2024f) Organisation.
<https://www.dni.gov/index.php/who-we-are/organizations/123-about> Pristupljeno: 9. lipnja 2024.

Office of the Director of National Intelligence (2024g) IC IG FQA.
<https://www.dni.gov/index.php/who-we-are/organizations/icig/icig-about-us/icig-faqs>
Pristupljeno: 9. lipnja 2024.

Office of the Director of National Intelligence (2024h) AL-QA'IDA IN THE ARABIAN PENINSULA (AQAP). <https://www.dni.gov/nctc/groups/aqap.html> Pristupljeno: 30. svibnja 2024.

Pbs.org (2017) What went wrong in the deadly raid on al-Qaida in Yemen?
<https://www.pbs.org/newshour/show/went-wrong-deadly-raid-al-qaida-yemen> Pristupljeno: 30. svibnja 2024.

Pbs.org (2017) Why Obama failed to close Guantanamo. *PBS*.
<https://www.pbs.org/newshour/show/obama-failed-close-guantanamo> Pristupljeno: 7. svibnja. 2024

Phillip, Abby (2017) Trump passes blame for Yemen raid to his generals: 'They lost Ryan'. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/news/post-politics/wp/2017/02/28/trump-passes-blame-for-yemen-raid-to-his-generals-they-lost-ryan/>
Pristupljeno: 31. svibnja 2024.

Pletka, Danelle (2023) Whatever Happened to Biden's Iran Policy? *Foreign Policy*.
<https://archive.is/20240328144633/https://foreignpolicy.com/2024/03/26/bidens-iran-policy-nuclear-deal-jcpoa/#selection-3469.0-3573.709> Pristupljeno: 17. srpnja 2023.

Riedel, Bruce (2018) Remembering George H.W. Bush—A wise foreign policy leader. *The Brookings*. <https://www.brookings.edu/articles/remembering-george-h-w-bush-a-wise-foreign-policy-leader/> Pristupljeno: 4.svibnja.2024

Riedel, Bruce O. (2010) The Clinton Administration. *The Iran Primer*. <https://iranprimer.usip.org/resource/clinton-administration> Pristupljeno: 16. travnja 2024.

Riste, Olaf (2009) The Intelligence-Policy Maker Relationship and the Politicization of Intelligence. *National Intelligence Systems: Current Research and Future Prospects*, 179-209.

Rovner, Joshua (2013) Is Politicization Ever a Good Thing? *Intelligence and National Security*, 28(1), 55–67.

Rudman, Warren B., & Brown, Harold (1996) *Preparing for the 21st century: An appraisal of US intelligence*. Report of the Commission on the Roles and Capabilities of the United States Intelligence Community.

Schmitt, Eric i Sanger, David E. (2017) Raid in Yemen: Risky From the Start and Costly in the End. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2017/02/01/world/middleeast/donald-trump-yemen-commando-raid-questions.html> Pristupljeno: 31.svibnja 2024

Schor, Elana (2018) 12 former top intelligence officials criticize Trump for pulling security clearance. *Politico*. <https://www.politico.eu/article/trump-cia-john-brennan-12-former-top-intelligence-officials-criticize-president-for-pulling-security-clearance/> Pristupljeno: 10.svibnja.2024

Senate Select Committee on Intelligence (2024) Committee study of the Central Intelligence Agency's detention and interrogation program. <https://www.intelligence.senate.gov/sites/default/files/documents/CRPT-113srpt288.pdf>

Shorrock, T. (2008) Spies for hire: The secret world of intelligence outsourcing. *Simon and Schuster*

Smith, David (2023) What's really changed 10 years after the Snowden revelations? *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/us-news/2023/jun/07/edward-snowden-10-years-surveillance-revelations> Pristupljeno: 5.travnja 2024.

Smith, Jeffrey R. (1993) Senators, Cia Fight Over \$1 Billion. Key Democrats Want Big 'Peace Dividend' From Espionage Community. *The Washington Post*.

<https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1993/07/16/senators-cia-fight-over-1-billion/ab8331d7-1974-4a2b-8fd8-d627d0c961e6/> Pristupljeno: 19. travnja 2024.

Stephens, Bruce A. (2010) A Hedge Against Politicization: An Impartial Intelligence Community for America. *US Army War College*.

The Iran Primer.org (2021) The Trump Administration. <https://iranprimer.usip.org/node/8001> Pristupljeno: 16. travnja 2024.

The White House Historical Association (2024) George H.W. Bush. <https://www.whitehousehistory.org/bios/george-bush> Pristupljeno: 4. svibnja.2024

Thrush, Glenn (2012) W.H. Benghazi papers point to CIA. *Politico*. <https://www.politico.com/story/2013/05/white-house-benghazi-emails-091437> Pristupljeno: 24. travnja 2024

Tidd, John M. (2008) From Revolution to Reform: A Brief History of U.S. Intelligence. *The SAIS Review of International Affairs*, 28(1), 5–24.

Treverton, Gregory F. (2008) Intelligence Analysis: Between “Politicization” and Irrelevance. U George, Roger Z., i Bruce, James B. (ur) *Analyzing intelligence: Origins, obstacles, and innovations*. (str. 92-94). Georgetown University Press.

U.S. Senate Select Committee on Intelligence [SSCI] (2024) Overview of the Senate Select Committee on Intelligence Responsibilities and Activities. <https://www.intelligence.senate.gov/about> Pristupljeno: 8. lipnja 2024.

United States Senate (2024) Senate Select Committee to Study Governmental Operations with Respect to Intelligence Activities. <https://www.senate.gov/about/powers-procedures/investigations/church-committee.htm> Pristupljeno: 7. lipnja 2024.

University of South Florida [USF] (2020) Former National Security Agency Director to Lead Cyber Florida at USF. <https://www.usf.edu/news/2020/cyberflorida-gets-new-director.aspx> Pristupljeno: 9. travnja 2024.

Welna, David (2018) George H.W. Bush's Mixed Legacy In A Reagan-Era Scandal. *NPR*. <https://www.npr.org/2018/12/06/674079779/george-h-w-bushs-mixed-legacy-in-a-reagan-era-scandal> Pristupljeno: 4. svibnja.2024

Walters, Mike (2023) Adapting to the Post-SolarWinds Era: Supply Chain Security in 2024. *Darkreading*. <https://www.darkreading.com/vulnerabilities-threats/adapting-post-solarwinds-era-supply-chain-security-2024> Pristupljeno: 16. srpnja 2024.

Williams, Katie Bo i Vazquez, Maegan (2021) Biden addresses intelligence community for first time as President. *CNN Politics*. <https://edition.cnn.com/2021/07/27/politics/biden-intelligence-community/index.html> Pristupljeno: 16. srpnja 2024.

whitehouse.gov (2024) National Security Council. <https://www.whitehouse.gov/nsc/> Pristupljeno: 27. travnja 2024.

Zegart, A. B. (2007) Spying Blind: The CIA, the FBI, and the Origins of 9/11. *Princeton University Press*.

SAŽETAK

Kraj Hladnog rata donio je nove političke izazove za američku obavještajnu zajednicu, zamagljujući granice između objektivnog prikupljanja obavještajnih podataka i stranačkih interesa. Politizacija se manifestirala kroz različite oblike, od selektivnog tumačenja ili iskrivljavanja obavještajnih podataka do postavljanja političkih lojalista na ključne pozicije u obavještajnim agencijama. Incidenti poput napada u Benghaziju, neuspješnog napada u Yakli i afere s iranskim oružjem za masovno uništenje, ističu opasnosti politizacije obavještajnih podataka. Ova analiza istražuje različite oblike politizacije, načine na koje su ih različite administracije koristile i dalekosežne posljedice za donošenje odluka o nacionalnoj sigurnosti. Politizacija podriva povjerenje javnosti u ključne institucije, komplicira odnose s saveznicima i ugrožava kvalitetu strateških odluka. Važno je očuvati integritet obavještajne analize kako bi se osigurala točnost i objektivnost u procjeni prijetnji. U sve složenijem globalnom okruženju, depolitizacija obavještajnih podataka postaje hitan imperativ za očuvanje sigurnosnog aparata i demokratskog društva.

Ova studija slučaja analizira Sjedinjene Američke Države kao jednog od najvećih i najsnažnijih sila sa osebujnom obavještajnom zajednicom koja ima globalni utjecaj. Istraživačko pitanje glasi: „U kojoj mjeri i kakvo je bilo djelovanje političke elite na rad američke obavještajne zajednice nakon Hladnog rata?“ Cilj ovog rada je prikazati negativan utjecaj političkog uplitanja u obavještajne procese i dalekosežne posljedice politizacije obavještajne zajednice.

Ključne riječi: *obavještajna zajednica, politizacija, napad na Yaklu, napad na Benghazi, Iran i OMU, američke predsjedničke administracije*

SUMMARY

The end of the Cold War brought new political challenges for the U.S. intelligence community, blurring the lines between objective intelligence gathering and partisan interests. Politicization manifested in various forms, from selective interpretation or distortion of intelligence to the appointment of political loyalists to key positions within intelligence agencies. Incidents like the Benghazi attack, the failed raid in Yakla, and the Iran WMD fiasco highlight the dangers of politicizing intelligence. This analysis explores the different forms of politicization, how various administrations have employed them, and the far-reaching consequences for national security decision-making. Politicization undermines public trust in key institutions, complicates relations with allies, and jeopardizes the quality of strategic decisions. It is crucial to preserve the integrity of intelligence analysis to ensure accuracy and objectivity in threat assessment. In an increasingly complex global environment, depoliticizing intelligence has become an urgent imperative to maintain the security apparatus and democratic society.

This case study analyzes the United States as one of the largest and most powerful nations with a distinctive intelligence community that has a global impact. The research question is: "To what extent and what kind of influence has the political elite had on the work of the American intelligence community after the Cold War?" The aim of this paper is to illustrate the negative impact of political interference in intelligence processes and the far-reaching consequences of the politicization of the intelligence community.

Keywords: *intelligence community, politicisation, raid on Yakla, Benghazi attack, Iran and WMD, american presidential administrations*